Eastern Turki Glossary
After Gustav Raquette[1]

Eric T. Schluessel, ed.

Contents

الف älip 2

ب b 11

پ p 14

ت t 16

ث ş 20

ج j 20

چ č 22

ح ḥ 24

خ ḫ 25

د d 26

ذ ź 28

ر r 28

ز z 30

س s 30

ش š 33

ص ṡ 35

ض ż 35

ط ṭ 36

ظ ẓ 36

ع ʿ 36

غ ğ 38

ف f 39

ق q 39

ک گ k g 44

ل l 47

م m 48

ن n 50

و w 51

ه h 51

ي y 51

Transliteration

[1] This glossary first appeared as Part Three of Gustav Raquette, *Eastern Turki Grammar: Practical and Theoretical with Vocabulary* (Berlin: Reichsdrückerei, 1912-1914). I typed it out over the course of several weeks in 2014. I have retained almost all of Raquette's material. However, the main purpose of this glossary is to provide a handy tool for those learning the language. Therefore, where the English of the original work is archaic or obscure, I have clarified meanings, and where an obvious and important usage has been omitted, I have included it. Many derived forms included in the original are not in this version, as where a noun is followed by verb phrase consisting simply of "to do *Noun*," or where a normal suffix has created an obvious form, as in *ʿājiz* "Adj. weak" and *ʿājizliq* "N. weakness."

Some entries where Raquette's specific phrasing or an unusual definition may interest the student or researcher have been marked (Raquette), as in *ṭāyfa* "a single china-man." I have further included etymologies where appropriate: Russian (<R) and Chinese (<Ch) loanwords are marked with their sources in those languages. Words from Arabic (A) and Persian (P) are marked, but not consistently.

This glossary is a living document – it needs to be updated and improved. The ultimate goal is for this to act as an aid to studying Eastern Turki and translating it into English without using other intermediate languages. Further additions should come from resources where Eastern Turki glosses are given by reputable scholars in other languages, for example in Pavet de Courteille's *Dictionnaire Turc-Orientale*, and from ongoing research in Eastern Turki texts.

If you have difficulty searching this electronic version of the glossary in its Microsoft Word format, trying copying the Latin characters with diacritics you need directly from the text. The PDF ignores diacritics.

This glossary uses the system for the transliteration of Eastern Turki employed by David Brophy in "The Qumul Rebels' Appeal to Outer Mongolia" and adapted by me in *The World As Seen from Yarkand*.[2] The table of contents indicates equivalencies between Arabo-Persian characters and their Latin equivalents. Here I indicate vowel length in Arabic and Persian words where appropriate.

NB: و is written *u, o, ü, ö,* or *w* depending on context. ي is *y* when a consonant and *i* when a vowel – there is no apparent distinction between front *i* and back *ï* in Eastern Turki. Vowels are indicated overall wherever appropriate, though I would note that there was and is significant variation in vowel quality between local varieties, and writers tended to write words out as they heard them. As such, it would behoove the reader to search mainly for combinations of consonants, which are much less variable. The velar nasal, written with the digraph نک, which does not appear in initial position, is indicated by *ŋ*.

ترکی	Turkī	Definition

الف älip

ا	a	*älip* < Ar. *ālif*, the first letter of the alphabet. In chronograms it represents the number 1.
آب	āb	N. (P) water; juice

- ❖ آب حیات āb-i ḥayāt NP. (P) the water of life
- ❖ آب آشامی *āb-āšami* N. (P) water to drink
- ❖ آب مذی *āb-i maźī* N. (P) a thin mucous exudation from the sexual organs
- ❖ آب منی *āb-i manī* N. semen
- ❖ آب و آتش *āb wä āteš* lit. "water and fire," figuratively "calmness and anger"
- ❖ آب و دانه *āb wä dāna* lit. "water and grain," fig. "daily bread"
- ❖ آب و رنک *āb wä raŋ* lit. "water and color," fig. "freshness"
- ❖ آب و هوا *āb wä hawā* lit. "water and air," fig. a place's climate

آباد	ābād	Adj. (A) inhabited, cultivated

- ❖ آبادقیلیق *ābādčiliq* N. inhabitation or cultivation
- ❖ آباد قیلماق *ābād qilmaq* VP. to settle or cultivate
- ❖ آبادلیق *ābādliq* N. inhabited or cultivated place

ابا قیلماق	ibā qilmaq	VP. to refuse, deny
آب باز	āb-bāz	N. swimmer
آب بازلیق	āb-bāzliq	N. swimming
ابتابه	abtaba	N. a jug or ewer with a long spout
ابتدا	ibtidā	N. beginning
ابتدا سوی	ibtidā suyi/süyi	N. water to drink before eating
ابتدا قیلماق	ibtidā qilmaq	VP. to begin, start
آبتوا	aptawa	see ابتابه
ابجد	abjad	N. the Arabic alphabet arranged in its ancient form, and used for notation and numeration, the letters of the present word (ابجد) being the first of that alphabet

- ❖ ابجد اوقوماق *abjad oqumaq* VP. to learn the *abjad*; to spell

[2] David Brophy, "The Qumul Rebels' Appeal to Outer Mongolia" in *Turcica* 42 (2010), 329-341; Eric T. Schluessel, *The World As Seen From Yarkand: Ghulām Muḥammad Khān's 1920s Chronicle* Mā Tīṭayniŋ wāqi'asi, (Tokyo: NIHU Program Islamic Area Studies, 2014).

❖ ابجد حسابی *abjad ḥisābi* NP. the method of numeration by letters of the alphabet. In chronograms the order of the letters is not considered. All their values are added together. Ex. خراب is equal to 803.

❖ ابجد خوان *abjad ḫwān* N. (P) a beginner in knowledge

ابجیل	abjīl	Adj. able, brisk, prompt
ابخوره	abḫūra	N. (P) a small crock, a jug

❖ ابخوره چینه *abḫūra čīna* N. (P) a cup for drinking water

ابد	abad	N. (A) eternity

❖ ابدی *abadī* Adv. eternally

❖ اباد الابد *abadi ʻl-abad* Adv. (A) for all eternity

ابدال	abdāl	N. a tribe of beggars living in different places in Eastern Turkestan, and supposed to be the descendants of the Umayyads, who are said to have caused the death of the Imam Husain (122 AH)

❖ ابدالیق *abdālliq* N. beggary

ابدیت	abadīyat	N. (A) eternity < ابادية
ابراهیم	Ibrāhīm	Male proper name; Abraham
ابرشیم	abrišim	N. (P) silk

❖ ابرشیم کار *abrišim-gār* N. (P) silk-spinner

❖ ابرچیملیک *abrišimlik* Adj. silken

آبرو	ābrū	see آبروی
آبروی	ābrūy	N. honor, pride, reputation

❖ آبرو قیلماق *ābrū qilmaq* VP. display one's honor

❖ آبرولوق *ābrūluq* Adj. proud

آبریز	ābrīz	N. (P) a splash-pit inside the door
ابریق	ibriq	N. an earthen vessel with a handle and a spout
ابگار	abgār	Adj. poor, distressed, foolish; N. a fool

❖ ابگارلیق *abgārliq* N. destitution

آبکش	ābkeš	N. (P) water-carrier

❖ آبکشلیک *ābkešlik* N. the profession of being a water-carrier

آب گوشت	āb-gūšt	N. (P) broth
ابلق	äblăq	Adj. mottled, foolish
ابلیس	Iblīs	PN. Iblīs, Satan, the devil
ابن	ibn	(A) "son of." Commonly abbreviated "b."
آبو بکر	Ābū Bakr	Sometimes written ابا بکر. PN. the father-in-law of Muḥammad and the first caliph. Mīrzā Ābā Bakr, king in East Turkestan, was the first who made Yarkand his capital. He was driven out of the country in 920/1514.
اپارماق	aparmaq	V. to take away
ات	ät	N. flesh, meat
ات	at	name
ات	at	Often written آط. N. horse
اتا	ata	N. father

❖ اتا انا *ata-ana* N. father and mother, parents

❖ اتا بابا *ata-baba* N. father and grandfather, ancestors

اتماق	atmaq	V. to throw, to shoot
آتمیش	atmiš	Num. 60 < آلتمیش
اجر	ajr	N. reward
اجکو		see اچکو
اچ	ač	Adj. empty, hungry

❖ اچاچلیق *ačačliq* N. famine

❖ اچلیق *ačliq* N. hunger

❖ اچماق *ačmaq* V. to hunger

اچکو ačgu N. goat

اچماق ačmaq VT. to open; VI. to hunger (see اچ)

❖ اچیلماق *ačilmaq* VI. to be opened

اچن ačin N. an ell

اچیغ see اچیق

اچیغ اوچای ačiğ-učay N. the small guts

اچیق aččiq Adj. bitter, sour; angry

❖ اچیغلیق *aččiğliq* N. anger, bitterness

❖ اچیق سو *aččiq su* N. vinegar

احتیاط iḥtiyāṭ N. (A) precaution, care

احوال aḥwāl N. (A) conditions. Plural of حال

اخر aḫir N. end; Adv. at last

اخشام aḫšam N. evening

اخلات äḫlät N. trash

اخوند āḫūnd N. (P) a title, once reserved for scholars, that eventually came to mean something like "Mr." It had some semi-official status under the Qing, as it seems to have conferred responsibility of community leadership when appointed by the authorities.

اداش adaš N. friend, fellow < اتداش *atdaš* "namesake"

آدم ādam Often ادم. N. (A) man, human being

آدمگُل ādam-gul N. hearts-case, pansy

اذینه aźīna N. Islamic Sabbath

ارا ara N. middle; Postp. among

آراآي āra āy N. 11th month of the Turki lunar year

آرابه see عراب

اراده irāda N. (A) will, mind; free will

آرالداش āraldaš Adv. intermixedly

ارالاشماق aralašmaq VI. to become mixed

❖ ارالاشتورماق *aralašturmaq* V. Caus. to cause to be mixed

آرام ārām N. rest, repose

❖ آرام المالق *ārām almaq* VP. to rest

آران ārān Adv. scarcely, with difficulty

ارپا arpa Often ارفه. N. barley

ارتماق artmaq V. to load

ارتوق artuq Adj. excessive; *X-din artuq*: more than X

اردن Ardan PN. Jordan

ارزان arzān Adj. cheap

آرزو ārzū N. desire, wish

❖ آرزو قیلماق *ārzū qilmaq* VP. to desire or wish

ارسلان arslān N. lion cub; PN. male name Arslān

ارغامچی arğamči N. rope

ارقا arqa Often ارقه. N. back, place behind; Postp. behind, after

ارموت armut N. peat

ارمودون armudun N. ash

ارّه ärrä N. saw

ارواح arwāḥ N. (P) spirits. Plural of روح.

آری āri N. pitchfork

آری āri (P) "Yes."

اری ari N. wasp

اریق ariq N. irrigation channel

آز az Adj, Adv. a little

آزاد āzād Adj. (P) free, liberated

آزار	āzār	N. trouble, annoyance
آزغنه	azğinä	Adv. a little bit
ازگال	azgal	N. pit
ازمایش	azmāyiš	N. an experiment
اژدرها	aždarhā	N. dragon
اسان	asan	Adj. easy
اسباب	asbāb	N. (A) tool, instrument
استا	asta	Adj. slow; Adv. slowly
استاد		see اوستاد and اوستا
استبراخانه	istibrā-ḫāna	N. lavatory
استعمال	isti'māl	N. consumption

❖ استعمال قیلماق *isti'māl qilmaq* VP. to consume

استنبول	Istanbūl	PN. Istanbul
اسحاق	Isḥāq	PN. Isḥāq, or Isaac. Sometimes اسحق.
اسد	äsäd	PN. 5th month of the Turki solar calendar
اسرائیل	Isrā'īl	PN. Israel
اسرافیل	Isrāfīl	PN. an archangel who will blow the trumpet on the Day of Resurrection
اسکندر	Iskandar	PN. Alexander (the Great)
اسکنه	iskänä	N. chisel
اسکی	äski	Adj. bad, evil
اسلان	aslān	N. kitten (< *arslān*?)
اسلام	Islām	PN. Islam
اسم	isim	N. name
اسمائیل	Ismā'īl	PN. Ishmael
اسماق	asmaq	VT. to hang up
آسمان	āsmān	N. (P) sky, heavens
اسیلماق	isilmaq	VI. to swell
آش	aš	N. food

❖ آش‌خانه *ašḫāna* kitchen

اشارت	išārat	N. (A) a sign, a hint
آشپز	āšpaz	N. cook, chef
آشکارا	āškārā	Adj. open, public, exposed, apparent
آشلاماق	ašlamaq	VT. to tan something
آشلیق	ašliq	N. food, crop, provisions
اشماق	ašmaq	VI. to be left over
آشنا	āšna	N. friend
آشوق		see اوشوق
آط	āṭ	N. horse, pony
اطلانماق	aṭlanmaq	VI. to mount on horseback
اعدل	a'dil	Adj. (A) most just
اغاچه	ağačä	N. wife
اغبانو	ağibanu	N. a muslin with raised figures and flowers
اغریق	ağriq	N. pain, illness; a sick person

❖ اغریق جان *ağriq-jān* N. a person always suffering from or complaining of pain

اغریماق	ağrimaq	VI. to hurt
آغور	ağur	N. stallion
اغیر	ağir/eğir	Adj. heavy
اغیز	ağiz	N. mouth
اغیل	ağil	N. stable
اغینه	ağinä	N. friend, acquaintance
افار	ifār/ipār	N. musk

❖ افارخان *Ifārḫān* the Fragrant Concubine

افتاب	aftāb	N. the Sun

❖ افتاب پرست *aftāb-parast* lit. "sun-worshipper" – a sunflower

افضل	afżal	Adj. (A) the best, choicest < فضل *fażl*
افطار	Ifṭār	PN. the breaking of the fast during Ramadan
افلاطون	Aflāṭūn	PN. Plato, who appears in the Alexander narratives
افندی	äfändi	Title. gentleman, sir. Most used in reference to Ottomans.
افیون	afyūn	N. opium

اق	aq	Adj. white. Also "White" in the sense of imperial Russian.
❖ اق تنکه aq täŋgä N. silver coin		
❖ اق چاي *aq čay* "white tea," literally or as a euphemism for alcohol, etc.		
❖ اق سقال *aq saqal* lit. "white beard." A guild master, alderman, or appointed representative of a community.		
❖ اق قوچقاچ *aq qučqač* N. tree sparrow		
اقارماق	aqarmaq	VI. to whiten
اقتا	aqta	N. gelding
اقچه	aqčä	N. Imperial Russian money
اقرار	iqrār	N. confession
❖ اقرار قیلماق *iqrāq qilmaq* VP. to confess		
اقساق	aqsaq	Adj. limping
اقساماق	aqsamaq	V. to limp
اقسو	Aqsu	PN. City in the northern Tarim Basin
اقالی	äqäli	Adv. at least
اقلیم	iqlīm	N. (A) one of the seven divisions of the Earth according to Islamic geography; a country ex. چین اقلیمی "the country of Čīn"
اقماق۱	aqmaq	VI. to flow
اکا	aka	N. older brother
اگاه	āgāh	Adj. aware, vigilant
اگر	ägär	Conj. if
اگرچه	ägärčä	Conj. although
اگری	ägri	Adj. crooked
اگلیک	äglik	N. sieve for flour
اگماک	ägmäk	VT. to bend
❖ اگیلماک *ägilmäk* VI. to bend, to bow		
الا	ala	Adj. spotted
قارغه	qarğa	N. crow
الباستی	albāstī	N. evil spirit
البان	albān	N. land tax
البتّه	al-batta	Int. "of course," "certainly"
التفات	iltifāt	N. (A) attention, kindness
التماس	iltimās	N. request
التون	altun	N. gold; Adj. golden
❖ التون تمور *altun tumor* – urethra		NP. lit. "golden artery"
التّه	altä	Num. 6
التّه شهر	Altä Šahar	PN. The Six Cities, a name for the Tarim Basin or Xinjiang south of the Tianshan
الحاصل	al-ḥāṣil	(A) "in short..."
الداماق	aldamaq	VT. to deceive, cheat
الد	ald	N. place in front; Postp. in front of
الدیراش	aldiraš	Adj. busy; in a hurry
الدیراماق	aldiramaq	VI. to hurry
القصه	al-qiṣṣa	(A) "the story:" – used to mark the beginning of a narrative; or "the long and short of it is..."
الماس	almas	N. diamond
الماق	almaq	VT. to take; to buy
المه	alma	N. apple
النکه	äläŋä	N. flame; swing
الوچه	alučä	N. small sour plum
الهام	ilhām	N. (A) inspiration from God; hope
السب الماق	alip atmaq	V.Comp. to take away
الّیک	ällik	Num. 50
امّا	amma	Conj. but
امام	imām	N. imām; leader of public worship
امان	amān	Adj. healthy, peaceful, safe from harm

امانت	amānat	N. (A) deposit
امانت	amānat	Adj. (A) entrusted, deposited
❖ امانت برماک *amānat bärmäk* VP. to entrust, deposit		
آمبال	āmbāl	N. Chinese official < Man. *amban*
امبور	ambur	N. pincers
امتحان	imtiḥān	N. (A) test
امچک	ämčäk	N. nipple
امراق	amraq	Adj. fond of
اماک	immäk	V. to suck
امید	umīd	N. (A) hope
❖ امید قیلماق *umīd qilmaq* VP. to hope		
امیر	amīr	N. emir
امیلداش	imildaš	N. milk brother; foster brother
امین	amīn	Adj. trustworthy
انا	ana	N. mother
انار	anar	N. pomegranate
انت	ant	N. oath
❖ انت اچماک *ant ičmäk* VP. to take an oath		
انتقام	intiqām	N. (A) revenge
انجیر	anjir	N. fig
انجیل	Injīl	N. New Testament
انچه	ančä	Adv. so much, that much
انچه مونچه	ančä munčä	Adv. somewhat, a little bit
اندا	anda	Adv. there, over there
اندازه	andāza	N. model, pattern
انداغ	andağ	Adv. thus, such
انداغچه	andağčä	Adv. that much
اندوبه	andūba	N. brick trowel
اندیجان	Andījān	PN. Andijan, city in the Ferghana Valley. Often اندجان.
اندیشه	andīša	N. care, worry
اندین	andin	Adv. from there; then, thereafter
❖ اندین کین *andin keyin* Conj. “after that…”		
انسان	insān	N. human being
انشاءالله	inšā’llah	Inter. (A) “God willing!”
انصاف	inṣāf	N. (A) sense of justice; conscience
انعام	in‘ām	N. present, gift
انکیز قوچقاچ	eŋiz qučqač	N. small sparrow; locust
انکاچه	aŋačä	Adv. until then; to that extent
انکار	inkār	N. (A) denial
انکلاماق	aŋlamaq	V. to hear
❖ انکلاتماق *aŋlatmaq* V.Caus. to inform; to cause to hear		
انکلیک	äŋlik	N. a small powder puff filled with a red coloring stuff for the lips and cheeks
انکلیک	äŋlik	N. breadth
آنی قیلماق	ani qilmaq	VP. to insult
اُوّا	uwwa	N. bird’s nest
اواز	āwāz	N. voice, sound
اوال	uwal	N. pity, harm
اوّالاماق	uwwalamaq	V. to build nests
اوبات	ubat	N. shame
❖ اوباتسز *ubatsiz* Adj. shameless		
❖ اوباتلیق *ubatliq* Adj. shameful		
❖ اوباتماق *ubamaq* V. to feel shame		
اوبدان	obdan	Adj. good; Adv. well
❖ اوبدان کورماک *obdan körmäk* VP.Trans. to like something		
اوپا	upa	N. a white powder for cosmetic purposes
اوپکا	öpkä	N. lung

اوت	ot	N. grass
اوت	ot	N. fire
اوت	öt	N. gall, gallbladder
اوتاک	ötäk	N. knee-high boots
❖ اوتاکچی *ötäkči* N. boot-maker		
اوتاماک	ötämäk	VT. to perform (a prayer); to teach (a lesson)
اوتانک	ötäŋ	N. an inn, rest-house, or way-station; later associated with postal routes
❖ اوتانکچی *ötäŋči* N. keeper of an inn; a postmaster		
اوترا	ottura/otra	N. midst; Postp. among
اوترو	otru	Adv. opposite
اوتگک	ötgäk	N. diarrhea
اوتماک	ötmäk	V. to pass, cross
❖ اوتکوزماک *ötküzmäk* VCaus. to cause to pass		
❖ اوتوب بارماق *ötüp barmaq* VI. to pass over, pass by		
❖ اوتوب کتماک ötüp kätmäk VI. to pass by (swiftly)		
اوتنه	ötnä	N. loan
اوتوز	ottuz	Num. 30
اوتون	otun	N. firewood
اوتیاش	otyaš	N. vegetables
اوجمه	üjmä	N. mulberry
اوچ	üč	N. point, end
اوچ	üč	N. an amount filling both hands when put together
اوچ	üč	Num. 3
اوچا	uča	N. shoulder, back
اوچارلیق	učarliq	Adj. flying
اوچای	üčäy	N. intestines
اوچ طورفان	Üč Ṭurp̈an	PN. A town in the western Tarim Basin.
اوچرامانق	učramaq	VI. to meet, encounter (with بلان someone or something)
اوچماق	učmaq	V. to fly
❖ اوچورماق *učurmaq* VCaus. to cause to fly		
اوچماک	öčmäk	VI. to disappear; to be extinguished
❖ اوچورماک *öčürmäk* VT. to erase; to extinguish		
اوچور	učur	N. information
اوچون	üčün	Postp. for, on account of
اوخشاش	oḫšaš	Adj. alike
اوخشاماق	oḫšamaq	V. to resemble [DAT]
اوخشه	oḫša	Adj. alike
اوخلاماق	uḫlamaq	V. to sleep
اورون	orun	N. place; bed
اوردا	orda	N. palace
اوردک	ördäk	N. duck
اورکاتماک	örgätmäk	VT. to teach X [ACC] to Y [DAT]
اورکانماک	örgänmäk	VI. to learn; VT. to learn [ACC]
اورکونلوک	örgünlük	N./Adv. the day after tomorrow
اورلاماک	örlämäk	VI. to rise, to ferment
اورما	orma	N. harvest
❖ اورمالیق *ormaliq* N. harvest field		
❖ اورماچی *ormači* N. reaper		
اورماق	urmaq	VT. to beat, strike; to reap
اورموچوک	urmučuk	N. spider
اوروس	Urus/Orus	PN. Russian
❖ اوروس گوگورت *Orus gugurt* N. matches		
اوروش	uruš	N. fight, war
❖ اوروشماق *urušmaq* VI. to fight		
❖ اوروشتورماق urušturmaq VCaus. to cause to fight		
اوروغ	uruğ	N. seed, offspring

❖ اوروغ توغقان *uruğ tuğqan* N. familial relation

اوروق	oruq	Adj. thin
اوروک	örük	N. apricot
اورونماق	urunmaq	VRefl. to rub oneself
اوری	öri	Adj/Adv. upright
اوز	öz	Pro. self
اوزاتماق	uzatmaq	VCaus. to reach out (i.e. one's arm) [ACC]
اوزاق	uzaq	Adj. distant
اوزماک	üzmäk	VT. break off
اوزوک	üzük	N. (finger) ring
اوزوم	üzüm	N. grape
اوزون	uzun	Adj. long

❖ اوزونلوق *uzunluq* N. length

اوسال	osal	Adj. bad
اوسّاماق	ussamaq	VI. to thirst
اوستا	usta	N. master; Adj. masterful (< Ar. اوستاد)
اوستوخوان	ustuẖwān	N. (P) skeleton
اوستنک	östäŋ	N. large canal
اوستون	üstün	Adj. upper
اوستی	üsti	Postp. atop
اوسما	osma	N. vegetable treatment smeared across the eyebrows to make them appear darker
اوسماک	üsmäk	V. to butt with the horns
اوسماک	ösmäk	V. to grow, grow up, get big
اوسول	usul	N. dance

❖ اوسول اویناماق *usul oynamaq* VP. to dance

اوسونک	usuŋ	N. lettuce
اوش	Osh	PN. Osh, city in modern Kyrgyzstan
اوشاق	uššaq	Adj. little, small in age; slim

❖ اوشاق بلالار *uššaq balalar* little children

اوشبو	ušbu	Dem. this
اوشوق	ušuq	Adj. swollen
اوغری	oğri	N. thief
اوغلاق	oğlaq	N. kid (goat)
اوغورلاماق	oğurlamaq	VT./VI. to steal [ACC]
اوغورلوق	oğurluq	N. theft
اوغول	oğul	N. boy; son

❖ اوغول بلا *oğul bala* N. male child

اوق	oq	N. arrow, bullet; axle
اوقات	awqāt	N. livelihood; trade
اوقماق	uqmaq	VT. to comprehend, understand

❖ اوقتورماق *uqturmaq* VCaus. to cause to understand [ACC]; to inform [DAT]

اوقوماق	oqumaq	VT. to read
اوکا	uka	N. younger brother
اوکزه	ögzä	N. roof
اوکسوماک	ögsümäk	VI. to fret; to diminish
اول	ul	Pro. he, she, it; Dem. that
اوّل	awwal	Adv. first, before, earlier
اولاد	awlād	N. (A) descendants. Plural of ولد.
اولار	ular	Pro. they
اولاغ	ulağ	N. beast of burden
اولای	ulay	N. snow-cock
اول بری	ul biri	Indef. Pro. other
اولتورماق	olturmaq	VI. to sit

❖ اولتورغوزماق *olturğuzmaq* VCaus. to cause to sit, to seat

❖ اولتوروب قالماق *olturup qalmaq* VI. to remain sitting

اوّلقی	awwalqi	Adj. first, 1st
اولماک	ölmäk	VI. to die

❖ اولتورماک öltürmäk VCaus. to kill

❖ اولتورکوزماک *öltürgüzmäk* VCaus. to cause to kill

اولوش کون	ülüškün	N./Adv. the day before yesterday

اولوغ	uluğ	Adj. grand, high, magnificent
اول وقت	ul waqt	Adv. at that time
اولوک	ölük	N. dead body, corpse; Adj. lifeless, dead
اولوم	ölüm	N. death
اوماچ	umač	N. porridge
اون	ün	N. sound, voice, tune
اون	un	N. flour. Also اوند.
اون	on	Num. 10
اوناماق	unamaq	VI. to agree or consent. [DAT]
اونکای	oŋay	Adj. handy, easy
اونکلاماق	oŋlamaq	V. to mend, to improve, to set right; (ironic) to ply tricks
اونلوک	ünlük	Adj. loud
اونوتماق	onutmaq	V. forget
اوواق	uwaq	N. crumb
اوی	öy	N. house, room, chamber

❖ اوي سرانجامی *öy-sirānjāmi* N. house stuff

اُوی	uy	N. ox, bullock
اویون	oyun	N. game
اویغاق	oyğaq	Adj. awake
اویغانماق	oyğanmaq	V. to awaken
اویقو	oyqu	N. sleep
اویلاماق	oylamaq	V. to think, reflect
اویلانماک	öylänmäk	VRefl. to marry [DAT]
اویماق	oymaq	V. to excavate, dig out; to chisel
اویناماق	oynamaq	V. to play, to dance
آه	āh	N. a sigh

❖ آه تارتماق *āh tartmaq* VP. to sigh

آهسته	āhista	Adv. (P) slowly. See also استا.
اهک	ahak	N. lime
آی	āy	Interj. “Oh!” ; used when addressing someone
ایا	aya	Interj. “I wonder whether...”
ایاغ	ayağ	N. leg, foot
ایاق	ayaq	N. bowl
ایبارماک	ibärmäk	VT. to send [ACC, DAT]
ایت	it	N. dog
ایتماق	aytmaq/eytmaq	VT./VI. to say
ایتماک	ätmäk	VT. to make; to close, shut, fasten
ایتّیک	ittik	Adj. sharp; quick
ایچره	ičrä	Postp. inside
ایچکاری	ičkäri	Postp. inside
ایچماک	ičmäk	V. to drink

❖ ایچیب بولماق *ičip bolmaq* VT./VI. to finish drinking

❖ ایچکالی تورماق *ičkäli turmaq* VT./VI. to keep drinking

ایچیده	ičidä	Postp. inside
ایر	är	N. man, husband
ایراماق	ayramaq	VI. to separate, divide

❖ ایراتماق *ayratmaq* VCaus. to separate, divide

ایرته	ärtä	Adv. tomorrow
ایرتەکان	ärtägän	N. morning
ایرته یاز	ärtä-yaz	N. spring (season)
ایردی	erdi/ärdi	was.3S
ایرسه	ersä/ärsä	if he/she/it were
ایرکک	ärkäk	N. man; Adj. male
ایرماک	erimäk	VI. to melt
ایز	iz	N. trace, foot track
ایزداماک	izdämäk	VT. to seek [ACC]
ایس	is	N. soot
ایستاماک	istämäk	VT. to seek, to search [ACC]
ایسّیق	issiq	Adj. hot

❖ ایسّغلیق *issiğliq* N. heat

ایش	iš	N. matter, affair; work
ایشاک	išäk	N. donkey

ایشانماک	išänmäk	V. to believe [ACC or DAT]
ایستان	istan	N. trousers
ایشک	išäk	N. ¼ of a چارک *čārak*
ایشلاماک	išlämäk	V. to work
❖ ایشلاتماک	*išlätmäk*	VCaus. to employ, use
ایشماک	išmäk	N. saddle rug
اشیتماک	išitmäk	V. to hear [ACC]
❖ ایشیتیلماک	*išitilmäk*	VI. to be heart
❖ ایشیتکوزماک	*išitküzmäk*	VCaus. to cause to hear, to inform
ایشیک	išik	N. door
ایشیماک	išimäk	VI. to swell
ایط	iṭ	N. dog. See ایت
آیق	ayiq	N. bear. See آییق
ایکا	igä	N. owner, possessor
ایکار	igär	N. saddle
ایکان	ikän	(Evidential particle) “It seems that…” “It turns out that…”
ایکرماک	igirmäk	V. spin
ایکی	ikki	Num. 2
ایکیز	egiz	Adj. high, tall
ایگین	igin	N. clothing
آیل	ayil	N. saddle girth
ایلانماق	aylanmaq	VI. to turn into [DAT]; to spin around; to swoon, to faint
ایلغاماق	ilğamaq	VT. to select, sort pick out
ایلکاری	ilgäri	Adv. before, formerly; Postp. in front
ایلی	Ili	PN. Ili, a region and a valley in Northern Xinjiang. Also ایله
آیلیق	ayliq	N. monthly pay
ایماس	emäs/ämäs	“is not”
ایمان	īmān	N. faith, religion, belief
ایمدی	ämdi	Conj. now
ایملداش	imildaš	N. milk brother
آینک	āynak	N. mirror, prism
اینک	inäk	N. milking cow
انکان	ingan	N. female camel
اینی	ini	N. younger brother
ایوان	aywān	N. veranda
آییق	ayiq	N. bear

b ب

ب	bā	second letter of the alphabet; 2 in chronograms
باب	bāb	N. chapter, subdivision (of a book)
بابا	baba	N. grandfather, old man
باتور	batur	N. hero, brave
باج	bāj	N. tax, duty
❖ باجخانه	bāj-ḫāna	N. customs office
❖ باجکر	*bājkir*	N. customs officer
باخشی	baḫši	N. shaman, conjurer
بادام	badam	N. almond
بادرا	bādrā	N. stake, pole
بار	bar	V. “there is/are”; all that exists; Adj. extant
❖ بارلیق	*barliq*	N. existence
❖ بارچه	*barčä*	Adj. all
بارس	bars	N. tiger
بارک الله	bārakallah	Interj. “Bless God!”
بارماق	barmaq	VI. to go [DAT]
بارماق	barmaq	N. finger
❖ باریش کلیش	*bariš-keliš*	Verbal N. comings and goings
بازار	bazar	N. bazaar, market
بازو	bazu	N. the upper arm
باسماق	basmaq	V. to print
❖ باسما	basma	Verbal Adj. printed
❖ باسماچی	*basmači*	N. printer

باش baš N. head

❖ باش اورماق *baš urmaq* VP. lit. “to hit the head” – to bow or kowtow before idols

❖ باش بارماق *baš barmaq* NP. thumb

❖ باشلاماق *bašlamaq* VT. to begin; to guide

باشقه bašqa Adj. other

باطل bāṭil Adj. (A) false, wrong

باغ bāğ N. orchard, garden

❖ باغچه *bağčä* N. a little garden

❖ باغچی *bağči* N. gardener

باغ bağ N. bundle

باغليق bağliq Adj. bound

باغلاماق bağlamaq VT. tie up

باغيش bağiš N. joint

باغيشلاماق bağišlamaq VT. to forgive, to grant

باقلا baqla N. broad bean

باقماق baqmaq VI. to look [DAT], to take care of

باق bāqī Adj. eternal

باقين baqin N. the side-part of the chest

باكره bakirä N. virgin

بالاخانه bālā-ḫāna N. an upper chamber

بالامان balaman N. a shepherd’s flute

بالدور baldur Adv./Adj. early

باليق baliq N. fish

باى bay Adj. rich, wealthy; N. rich person

❖ بايليق *bayliq* N. wealth

بايتال baytal N. mare

بت but N. (P) idol (< Buddha)

❖ بت پرست *but-parast* N. idol worshipper

❖ بت خانه *but-ḫāna* N. idol temple

بجا be-jā Adj. proper, fulfilled; in place

بجين Bejīn PN. Beijing; China proper

❖ بجين‌چه Bejīnčä Adj./Adv. in the fashion of Beijing or China proper

بخار buḫār N. steam

بخت baḫt N. fortune, prosperity

بد بوى bad-būy N. foul smell

بد بخت bad-baḫt N. ill fortune; Adj. unlucky

بد خوى bad-ḫūy N. ill temper; Adj. ill-tempered

بدن badan N. body

بد نام bad-nām Adj. infamous

بده bedä N. alfalfa

بديک bedik N. horse dealer

بر bir Num. 1

برابر bärabär Adj. equal

برادر barādar N. (P) brother

براز bir az Adv./Adj. a little, some

براعت آى Barā‘at ay PN. the 8th month of the Turki lunar year

براو biräw Pro. one, someone

بريرى bir-biri Pro. each other, one another

برجک burjäk N. corner, nook

بر حق bar-ḥaqq Adv. (A) in truth

برکت barakat N. (A) blessing

برکتماک bärkätmäk VT. to fasten, close; to harden

برلان birlän Postp. with

برله birlä Postp. with

برماک bärmäk V. to give

بر مونچه bir munčä Adj. some

بر نچه bir näčča Adj. a few

بر نمه bir nemä N. something

بز bäz N. gland

بزگک bäzgäk N. ague, intermittent fever

بساط besāṭ N. carpet

بش bäš Num. 5

بشارت bišārat N. (A) good things

بشر	bašar	N. mankind, mortals, the human race
بعضی	ba'żī	Adj. some
بغدای	buğday	N. wheat
بقّال	baqqāl	N. dealer in provisions, greengrocer
بقین	baqin	N. the side-part of the chest
بکاؤل	bakāwul	N. cook
بل	bäl	N. midsection
بلا	bala	N. child
بلا	balā	N. calamity
بلا بارقه	bala-barqa	N. children, family
بلا چقا	bala-čaqa	N. children
بلا یاتغو	bala yatğu	N. uterus (lit. "place a child lies")
بلباغ	bälbağ	N. belt, girdle
بلبل	bulbul	N. nightingale
بلداق	baldaq	N. step of a ladder; crosspiece
بلغم	bälğäm	N. mucus, phlegm
بلک	biläk	N. underarm
بلکه	balke	Adv. perhaps
بلکی		(see بلکه)
بلیق	baliq	N. fish
❖ بلیقچی *baliqči* N. fisherman		
بن	bin	N. son (see ابن)
بنی اسرائیل	banī Isrā'īl	PN. the children of Israel
بو	bu	Dem. this
بودوشقاق	budušqaq	N. burdock
بوراک	böräk	N. kidney
بوراماق	puramaq	VT. to smell
بوران	boran	N. storm
بورگا	bürgä	N. flea
بورکه	bürgä	N. flea
بورون	borun	N. guarantor, backer, sponsor (of a debt)
بورون	burun	N. nose
بورون	burun	Adv./Postp. before
بورونقی	burunqi	Adj. previous
بوره	börä	N. wolf
بوری	böri	N. wolf
بوریا	boriya	N. reed mat
بوز	boz	Adj. grey
بورماق	buzmaq	V. to break, destroy, spoil
بوزوغ	buzuğ	Adj. spoiled, corrupted
بوزوق	buzuğ	Adj. spoiled, corrupted
بوستان	būstān	N. oasis
بوش	boš	Adj. empty; unoccupied
بوشوک	böšük	N. cradle
بوغا	buğa	N. stag
بوغاز	boğaz	N. strong fodder
بوغرا	buğra	N. male camel
بوغماق	boğmaq	VT. to strangle, choke
بوغوز	boğuz	N. throat
بوغوزلاماق	boğuzlamaq	VT. to butcher
بوقا	buqa	N. bull
بوگون	bügün	Adv. today
بول	bul	Dem. this
بولاق	bulaq	N. spring, well
بولاماق	bulamaq	VT. to plunder, rob
بولاماک	bölämäk	VT. to divide
بولانچی	bulanči	N. robber
بولتور	boltur	Adv. last year
بولقا	bolqa	N. hammer, mallet
بولک	böläk	Adj. other
بولماق	bolmaq	VI. to become, to be; to be finished; to be enough
بولوت	bulut	N. cloud
بولونک	buluŋ	N. corner
بوی	boy	N. length, stature
بوی	boy	N. dye
بوی	buy	N. smell
بویاقچی	boyaqči	N. dyer
بویاماق	boyamaq	VT. to dye
بویرماق	buyurmaq	VT./VI. to order
بویون	boyun	N. neck

بویونتوروق	boyunturuq	N. yoke
بیه	biyä	N. quince
بها	bahā	N. price; value
بهشت	behest	N. paradise
بی	bī-	(Persian prefix) without
بیابان	bayābān	N. wilderness
بیان	bayān	N. explanation; narration
بیانی	bayānī	Adj. explanatory
بیت	bayt	N. poetry; a verse
بیت	bayt	N. (A) house
بی‌تاب	bī-tāb	Adj. ill
بیچاره	bīčāra	Adj. poor, helpless, wretched
بیز	biz	Pro. 1P we
بی‌سی	bäysäy	N. Chinese cabbage (< Ch. *báicài* 白菜)
بی‌فائده	bī-fā'ida	Adj. useless
بیک	beg	N. lord; an official appointed by the Chinese local authorities, often used as official interpreter (Raquette)
بیکار	bīkār	Adj. unemployed, useless
بیکانه	bīgāna	N. stranger
بی‌کناه	bī-gunāh	Adj. innocent
بیل	bäl	N. spade
بیلاماک	bilämäk	VT. to sharpen
بیلان	biläṉ	Postp. with
بیلماک	bilmäk	VT. to know [ACC]
بله	bilä	Postp. with
بیورماق	buyurmaq	VT./VI. to order
بیهوده	bī-hūda	Adv. in vain
بیهوش	bī-hūš	Adj. unconscious, senseless

پ p

پ	pä	Third letter of the alphabet. Same as ب in chronograms.
پاپی	papi	N. dwarf
پات	pat	Adv. quickly; N. moment
پات پات	pat-pat	Adv. often
پاتماق	patmaq	V. to hold, contain; to get room; to sink in
پاتمان	patman	N. a weight equal to 573.44 kg (Raquette)
پاتموچوق	patmučuq	N. sand lizard
پاته	pata	N. herd, flock, drove
پاته‌چی	patači	N. shepherd
پاتیق	patiq	N. mud, quagmire; Adj. miry
پاخال	paḫal	N. the long straw of rice
پاختک	paḫtäk	N. ringdove
پادشاه	pādišāh	N. king, ruler
پادشاه عالم	pādišāh-i ʻālam	N. ruler of the world (often a title or form of address)
پاده		see پاته
پارچه	parčä	N. piece, part
پارچه‌لاماق	parčälamaq	VT. to divide [ACC, DAT]
پارقراماق	parqiramaq	VI. to glitter, twinkle
پاسکنا	paskinä	Adj. unclean, dirty, corrupted
پاقا	paqa	N. frog
پاقاچاناق	paqačanaq	N. tortoise
پاقلان	paqlan	N. a young sheep
پاک	pāk	Adj. pure, clean
پاکیزه	pākīza	Adj. clean, chaste, neat
پالاماق	palamaq	VT. to deport, exile
پالاو	palaw	N. pilaf
پالتو	paltu	N. axe
پلاک	päläk	spinach
پاپپاق	paypaq	N. felt sock

پپک	pepäk	N. the head of a rush
پپک	püpük	N. tuft; tassel (of corn)
پتنکان	pitängän	N. eggplant (in Kashgar, cucumber)
پتوماک	pütümäk	V. to write
پچاق	pičaq	N. knife
پچان	pičan	N. a kind of hay
پچماق	pičmaq	VT. to cut out; to castrate
پخته	puḫta	Adj. solid, durable, firm
پر	pär	N. feather
پراکنده	parākanda	Adj. dispersed, scattered
پرداز	pardāz	N. a decoration
پرده	pärdä	N. curtain; cataract of the eye
پرّنده	parranda	N. any flying creature
پروا	parwā	N. care
پروردگار	parwardigār	N. God; divine providence
برورش	parwariš	N. care
پرهیز	parhīz	N. taboo; abstinence from a thing; the diet of an invalid

❖ پرهیز توتماق *parhīz tutmaq* VI. to abstain

❖ پرهیز قیلماق *parhīz qilmaq* VI. to forbid

پس	päs	Conj. consequently; then
پست	päst	Adj. low, inferior; quiet
پسته	pistä	N. pistachio

❖ پسته مغزی کولماک *pistä mäğizi külmäk* VP. to smile

پسّه	pässä	N. leprosy; leucoderma; a leper
پش	päš	Interj. (used in driving away a cat)
پشتان	pištān	N. apron
پیشلاق	pišlaq	N. a coagulation (of milk)
پشماق	pišmaq	VI. to ripen, mature; to be cooked
پشه	paša	N. gnat, mosquito
پشیمان	pušaymān	Adj. regretful, penitent
پشین	pešin	N. noon
پقا	paqa	N. frog
پُل	pul	N. money, coin; the value of half a "cash" (Raquette)
پلات	polat	N. steel
پلاس	palas	N. coarse cloth; sackcloth
پلاو	palaw	N. pilaf
پلته	piltä	N. wick; fuse (of a gun)
پلتینک	pältiŋ	N. bench, chair
پلم‌پی	pälämpäy	N. (P) staircase
پلنک	päläŋ	N. leopard
پلّه	pällä	N. scales
پله	pilä	N. cocoon of a silkworm
پلیک	pilik	N. wick
پناه	panāh	N. shelter, refuge, protection
پنجشنبه	panjšanba	PN. Thursday
پنّه	pinnä	N. mint (or ageratum, which resembles mint)
پنهان	pinhān	Adj. secret, secluded
پوپوک	pöpük	N. a tuft, tassle (of corn)
پوت	put	N. foot, leg
پوتاق	putaq	N. knot, knar
پوتلا	potla	N. catkins
پوتماک	pütmäk	VT. to finish
پوتون	pütün	Adj. whole, entire
پوخاق	poḫaq	N. struma (swelling in the neck from an enlarged thyroid gland)
پور	pur	N. cracker; report, rumor
پور	por	Adj. rotten (wood, etc.)
پورجاق	purčaq	N. pea
پوست	post	N. skin, peel, bark
پوش	poš	Interj. "Look out!" "Give way!"

پوشتانک	puštaŋ	N. saddle girth (of thread)
پوطی	poṭay	N. a Chinese measure of distance (about 4 km)
پونک	puŋ	N. a weight (0.35 grams); long measure; line
پهلوان	pahliwān	N. hero
پی	pay	N. tendon; feather
پیاده	piyāda	Adv. on foot
پیاز	piyaz	N. onion
پیاله	piyāla	N. cup
پی‌پی	päy-päy	N. jumping on one leg
پی‌پی	pi-pi	N. the mouthpiece of a clarinet
پیت	pit	N. flea; louse
پیدا	paydā	Adj. apparent, manifest
پیشاب	peš-āb	N. urine
پیشانه	pešāna	N. forehead
پیش طاق	peš-ṭāq	N. (architecture) a formal gateway in the Persian style, the roof over a portico
پیشیق	piššiq	Adj. baked
پیغمبر	payğambar	N. prophet

t ت

ت	tā	The fourth letter of the alphabet. In chronograms it has the value of 400.
تا	tā	Adv. (P) until, as far as, up to
تابستان	tābistān	N. (P) summer
تاپان	tapan	N. heel
تاپماق	tapmaq	VT. to find
تات	tat	N. taste
تات	tat	N. rust
تاتالاماق	tatalamaq	VT. to scratch
تاتلاماق	tatlamaq	VI. to rust
تاتلیغ اوچای	tatliğ üčäy	N. (anat) colon
تاتلیق	tatliq	Adj. tasty
تاتیماق	tatimaq	VT. to taste
تاج	tāj	N. crown
تاخ	taḫ	Interj. (used in driving away cocks and hens)
تار	tār	Adj. narrow
تاراش	taraš	N. chips, cuttings

❖ تاراش گوگورد taraš gugurd N. a kind of cutting with one end dipped in sulfur, used as a match

تاراقلاماق	taraqlamaq	VI. to rattle, to scramble
تاراماق	taramaq	VT. to comb
تارتما صندوق	tartma ṣandūq	NP. a chest of drawers
تارتماق	tartmaq	VT. to draw, pull; to weigh; to smoke
تارتوق	tartuq	N. gift
تاریخ	tārīḫ	N. date, era, chronicle. Often تاءریخ *ta'ārīḫ*. When followed by the year, we add either an *ezafe* (تاریخ ۱۳۲۹ *tārīḫ-i 1329*) or the dative case (تاءریخقه ۱۳۲۹ *ta'ārīḫqa 1329*)
تاز	tāz	N. the fungal disease favus, or someone affected by it, often an object of ridicule in Eastern Turki stories. European translators in the early 20 c. often rendered the word as "scald-head."
تازا	tāzā	Adj./Adv. fresh, in good condition; very much so, "heartily"
تاس	tas	Adj. near

تاس قالماق	tas qalmaq	VP.Int. to be near; to "nearly" do something [DAT]
تاسقاماق	tasqamaq	VT. to sift
تاسمه	tasma	N. strap
تاش	taš	N. stone
تاش	taš	N. outside
تاشقاری	tašqari	Adv. outside
تاشلاماق	tašlamaq	VT. to throw (away)
تاشلیق	tašliq	Adj. stony; having an outer layer
تاغ	tağ	N. mountain
تاغار	tağar	N. sack
تاغلیق	tağliq	Adj. of the mountains; mountainous
تاقا	taqa	N. horseshoe
تاقاچی	taqači	N. farrier
تاقالاماق	taqalamaq	VT. to shoe a horse; to attach
تال	tal	N./MW. piece
تال	tal	N. vine
تال	tal	N. spleen
تالادا	talada	Adv. outside
تالقان	talqan	N. a mixture of roasted grain and dried fruits of the Oleaster ground into flour
تام	tam	N. wall
تامبال	tambal	N. trousers
تامغاق	tamğaq	N. the palate
تامغو	tamğu	N. seal, stamp
تانک	taŋ	Interj. an exclamation implying indifference to or not being aware of something. "Don't know."
تانک	taŋ	N. dawn, daybreak
❖ تانک اتماق *taŋ atmaq* VP.Int. for dawn to break		
تانکماق	taŋmaq	VT. to bind, to tie up
تانماق	tanmaq	VI. to deny
تاوالاماق	tawalamaq	VI. to clamor; to scold
تای	tay	N. foal, yearling
تای خار	tay-ḫar	N. donkey foal
تب	täb	N. fever
تبراماک	täbrämäk	VI. to shake, move, quake
❖ تبرتماک *täbrätmäk* VCaus. to shake, move		
❖ تبرانماک *täbränmäk* VRefl. to shake oneself		
تپاک	täpmäk	VT. to kick
تاحقیق	taḥqīq	N. investigation
❖ تحقیقلاماق *taḥqīqlamaq* VI. to ascertain, investigate		
تخت	taḫt	N. throne
تخته	täḫtä	N. plank, board
تخسه	täḫsä	N. plate
تخمیناً	taḥmīnan	Adv. (A) about, something like, more or less, approximately
تخوم	toḫum	N. egg
تراش	taraš	see تاراش
تراک	teräk	N. poplar
ترازو	tärāzu	N. scales balance
ترس	tärs	Adj. difficult
ترکستان	Turkistān	PN. Turkestan
تروب	turup	N. red turnip
تروغ	toruğ	Adj. bay (brown)
تره	terä	N. skin
تریق	tiriq	N. millet
تریک	tirik	Adj. upright; alive
تریکلیک	tiriklik	N. lif
تریماق	terimaq	VT. to plant, cultivate
تستک	tästäk	N. a box on the ear
تسلّی	tasallī	N. (A) comfort, consolation
تسلیم	taslīm	N. delivery, a giving up
تشماک	täsmäk	VT. to puncture, perforate, make a hole in
تشنه	täšnä	Adj. thirsty

تعاله	ta‘ālà	“Exalted is He”; the most high, God
تعجب	ta‘ajjub	N. (A) astonishment
تعظیم	ta‘ẓīm	N. (A) an honoring
تعلیم	ta‘līm	N. (A) teaching, instruction
تعمید	ta‘mīd	N. baptism
تعین	ta‘īn	Adj. appointed
تغا	tağa	N. uncle
تفتیش	taftīš	N. investigation, search
تفراق	tuṗraq	N. soil, earth
تقرار	taqrār	N. repetition
تقسیم	taqsīm	N. division, distribution
تقصیر	taqṣīr	Interj. “Sir!”, “Your Excellency!”
تقماق	tiqmaq	VT. to put into, stuff
تکلیف	taklīf	N. invitation
تکماک	tägmäk	V. to touch [ACC or DAT]; (of women) to marry [DAT]
تکماک	tikmäk	see تیکماک
تکمه	tügmä	N. buton
تکورمن	tögürmän	N. mill
تگ	täg	N. bottom
تگیشماک	tegišmäk	VT. to change, exchange
تکیه	takiya	N. pillow
تلاش آی	talaš ay	PN. the sixth month of the Turki lunar year
تلپک	tälpäk	N. a fur cap
تماشا	tamāšā	N. show, spectacle, amusement
تماکو	tamākū	N. tobacco
تمام	tamām	Adj./Adv. complete; completely
تمثیل	tamşīl	N. example, simile
تمرتکو	tämrätkü	N. eczema
تمن	tuman	Num. 10,000; N. a unit of 10,000 people; a huge bundle of branches used to change the course of a river
تمور	tomur	N. artery
تمور	tömür	N. iron; PN. a man’s name
تن	tän	N. body; trunk of a tree
تناول	tanāwul	N. taking of food or drink
تنج	tinč	Adj. quiet, restful
تنک	täŋ	Adj. equal; N. half
تنکری	Täŋri	N. God
تنکه	täŋgä	N. a unit of money equaling 25 cash or 50 pul; “a Khokand tanga is equal to 20 kopeks” (Raquette)
تنور	tonur	N. oven
توب	tüp	N. root; MW. for trees and plants
توبه	töbä	N. repentance
توپ	top	N. cannon
توپا	topa	N. dust, earth
تورپوک	tüprük	N. spittle
توپه	töpä	N. top, upper side
توتغون	tutğun	N. prisoner
توتماق	tutmaq	VT. to take, grasp, catch
توتون	tutun	N. smoke
توچکورماک	tüčkürmäk	VI. to sneeze
توختاماق	toḫtamaq	VI. to stop
❖ توختاتماق	*toḫtatmaq*	VCaus. to stop
توخماق	toḫmaq	N. mallet
توخوماک	töḫümäk	N. the pagoda tree
توخی	toḫI	N. chicken
تور	tor	N. net
تورالماک	törälmäk	VI. to be born (said of men and animals) (Raquette)
تورپاق	turpaq	N. a young ox
تورت	tört	Num. 4
تورغای	torğaq	N. skylark

تورماق	turmaq	VI. to stand; to stay; to stand up; Aux.V. to keep doing something
❖ تورغوزماق	*turğuzmaq*	VCaus. to stand
توز	tuz	N. salt
توز	tüz	Adj. straight
توزاتماک	tüzätmäk	VT. to straighten
توزغاق	tozğaq	N. the cotton-like seed floss of a reed
توزلوق	tuzluq	Adj. salty
توزوک	tüzük	Adj. right, correct, alright
توسماق	tosmaq	VT. to stop, arrest, keep back
توش	tüš	N. dream, vision
توش	tüš	N. midday
توشماک	tüšmäk	VI. to fall, descend; to enter
❖ توشورماک	*tüšürmäk*	VCaus. to cause to fall; to allow in; to shave
توشوک	töšük	N. hole
توطی	tuṭi	N. small pony
توغاچ	toğač	N. nectarine (Kashgar dialect)
توغرا	toğra	Adj. right, correct; Adv. straightaway, forward
توغراق	tuğraq	N. poplar
توغراماق	toğramaq	VT. to cut or chop into straight sections
توغقان	tuğqan	N. relative. See توقان.
توغماس	tuğmas	Adj. barren
توغماق	tuğmaq	VT. to bear
توفیق	tawfīq	N. (A) grace, right guidance of God
توق	toq	Adj. satisfied
توقاچ	toqač	N. a kind of bread prepared with fat in the dough
توقام	toqam	N. a donkey saddle, pack saddle
توقان	tuqqan	N. relative (*bir tuqqan* applies to brothers and sisters, "of one generation"; *ikki tuqqan* applid to first cousins, "of two generations," etc. This may be translated: "related in the first, second third, etc., degree) (Raquette)
توقسان	toqsan	Num. 90
توقوز	toqquz	Num. 9
توقوماق	toqumaq	VT. to saddle
توک	tük	N. down
توگاماک	tügämäk	VI. to come to an end
❖ توگاتماک	*tügätmäk*	VCaus. to end
توکماک	tökmäk	VT. to shed, pour out
توکورماک	tükürmäk	VT. to spit, spit out
توکه	tögä	N. camel. See تیوه.
تولا	tola	Adj. many, much; Adv. very
تولدورما	toldurma	Adj. double (of a flower)
تولدورماق	toldurmaq	VCaus. to fill
تولغاق	tolğaq	N. the throes of childbirth
تولغاماق	tolğamaq	VT. to twist
تولماق	tolmaq	VI. to be full
توکلی	tülki	N. fox
توماق	tumaq	N. fur cap
تومشوق	tumšuq	N. beak; snout; groin
تون	ton	N. overcoat, outer garment
تونک	toŋ	Adj. frozen (< Ch. *dòng* 凍); unripe
تونک	tuŋ	N. a wooden barrel (for water)
تونک	täwäŋ	N. basket for carrying bread

تونكان	Tungan	PN. Hui, Dungan, Chinese Muslim. Also تونكانى Tunganī.
تونكچى	tūŋči	N. interpreter (< Ch. *tōngshì* 通事)
تونكلوك	töŋlük	N. skylight
تونكماق	toŋmaq	VI. to freeze
تونكوز	toŋguz	N. pig
تونوماق	tonumaq	VT. to know, recognize
تونەكون	tünägün	Adv. yesterday
توى	toy	N. wedding
تويغوزماق	toyğuzmaq	VCaus. to satisfy, fill
تويماق	toymaq	VI. to be satisfied, to have one's hunger appeased
تويماق	tuymaq	VT. to become aware of, find out
تهمت	tuhmat	N. accusation
تيار	tayyār	Adj. ready (< طيار)
تياق	tayaq	N. stick
تيريک	tirik	Adj. upright; alive. See تريک
تيرماق	tirmaq	N. nail, claw
تيريماق	terimaq	VT. to sow, cultivate, plant. See تريماق.
تيز	tiz	N. knee
تيزه	tizä	N. Chinese banknote
تيزاب	tīzāb	N. acid
تيزاک	tizäk	N. dung (of horse, donkey, and cow)
تيزاكلاماک	tizäklämäk	VI. to pass the dung (of herbivores)
تيش	tiš	N. tooth; ploughshare
تيشلاماک	tišlämäk	VT. to bite
تيشى	tiši	N. female
تيقماق		see تقماق
تيک	tik	Adj. upright, vertical
تيكان	tikän	N. thistle, thorn
تيكماک	tikmäk	VT to sew, fasten; to plant
تيگماک	tägmäk	see تگماک
تيل	til	N. tongue; language
تيلاک	tiläk	N. request
تيلاماک	tilämäk	VT. to beg (something)
تيلاماق	tillamaq	VT. to scold, abuse
تين	tin	N. copper coin
تيوه	tiwä	N. camel. See توكه.

ث ş

ث	şa	The fifth letter of the alphabet. In chronograms it has the value of 500.
ثابت	şābit	Adj. (A) unchanging, firm
ثانيه	şāniya	N. a second
ثلث	şulş	N. third, the third part
ثنا	şanā	N. praise
ثواب	şawāb	N. a meritorious action that entitles one to an eternal reward
ثور	şawr	PN. the second month in the Turki solar year; the constellation Taurus

ج j

ج	jīm	The sixth letter of the alphabet. In chronograms it has the value of 3.
جا	ja	Adj. fake, falsified, forged (< Ch. *jiǎ* 假)
جابدوق	jabduq	N. equipment

جادو	jadu	N. a big knife for chopping hay (< Ch.?); sorcery
جادوگر	jadugar	N. sorcerer
جازلیک	jäzlik	N. camel saddle
جاسوس	jāsūs	N. spy
جالاقلاماق	jalaqlamaq	VI. to creak
جام	jām	N. deep bowl
جان	jān	N. (P) soul, life, sense
جاندار	jāndār	N. (P) living creature (lit. possessor of life)
جانک	jaŋ	N. gong (< Ch. *zhēng* 錚?)
جانکدو	jaŋdo	N. long bean (< Ch. *chángdòu* 長豆)
جانوار	jānwār	N. (P) animal
جاهل	jāhil	Adj. (A) ignorant; obstinate
جای	jāy	N. (P) plac
جایز	jāyiz	Adj. (A) lawful, permitted (< A *jā'iz* جائز)
جایلاماق	jaylamaq	VT. to put in place; to prepare
جبر	jabr	N. (A) hardship, pains
جبرائیل	Jibrā'īl	PN. the archangel Gabriel
جدل	jidal	N. (A) quarrel, dispute
جدی	jadi	PN. (A) Capricorn; the tenth month in the Turki solar year
جزا	jazā	N. (A) punishment, sentence
جزم	jazm	N. a definite deciding and resolving on a matter; the sign of quiescence
جزیره	jazīra	N. island
جسم	jism	N. (A) body, material thing; "flesh"
جفا	jafā	N. (A) oppression
❖ جفا تارتماق *jafā tartmaq*		VP. to suffer oppression or hardship
جفت	juft	N. a pair, a couple
جکار	jikār	N. message, order
جکر	jigär	N. liver
جل	jul	N. horse rug; worn-out clothes ("rags")
جلاب	jalab	N. whore, prostitute, harlot (PEJ.)
جلاد	jalād	N. executioner
جلال	jalāl	N. (A) glory, splendor
جلغه	jilğä	N. ravine, gorge
جمادی الاخر	Jamādà 'l-āḫir	PN. sixth month in the Islamic calendar; fifth month in the Turki lunar year
جمادی الاول	Jamādà 'l-awwal	PN. fifth month in the Islamic calendar; fourth month in the Turki lunar year
جمادی الثانی	Jamādà 'l-şānī	PN. sixth month in the Islamic calendar, another name for Jamādà 'l-āḫir. However, Raquette indicates that it is called تلاش آی in the Turki lunar calendar. How can this be?
جمع	jam'	Adj. (A) in total, together, gathered
جمعه	Juma	PN. Friday
جمله	jumla	N. (A) sum, total, aggregate; kind
جمه	juma	Interj. "Okay?" "Did you hear?" (Used at the end of a sentence. MU *jumu*)
جن	jinn	N. (A) djinn, demon

جناب	janāb	N. (A) Excellency, lordship
جنازه	jināza	N. bier
جنت	jannat	PN. (A) Heaven, Paradise
جنتّی	janatti	Adj. (A) celestial, heavenly, paradisiacal
جنده	jändä	N. dervish's coat
جنس	jins	N. genus, class, category, race, stock, kind, sort; Adj. of good stock, genuine
جنسته	jinästä	N. Chinese plum-cherry
جنک	jaŋ	N. (P) war, fight
جنکل	jangal	N. wilderness, forest
جنوب	janūb	N. (A) south
جنوبی	janūbī	Adj. (A) southern
جواب	jawāb	N. (A) response, answer
❖ جواب برمک *jawāb bärmäk*		VP. to answer
جوان	juwān	N. middle-aged woman
جوجای	jujay	N. the bit of a bridle
جوراب	jurab	N. a woven or knitted stocking
جوزا	jawzā	PN. the third month in the Turki solar year
جوزه	joza	N. table (< Ch. *zhuōzi* 桌子)
جوما		see جمه
جهان	jahān	N. world
جیکده	jigdä	N. oleaster
جینک	jiŋ	N. unit of weight, about 560 g (Raquette) (< Ch. *jīn* 斤)
جیولداماق	jiwildamaq	VI. to twitter

چ č

چ	čīm	the seventh letter of the alphabet. If used in chronograms, it has the same value as ج.
چاپسان	čapsan	Adj. speedy, swift
چاپماق	čapmaq	VT. to strike with a cutting instrument; to smear on
چاپماق	čapmaq	VI. to gallop
چاچ	čač	N. hair (see ساچ)
چاچماق	čačmaq	VT. to scatter, spill (see ساچماق)
چادر	čādir	N. tent
چارپای	čarpay	N. bedstead
چارلاماق	čarlamaq	VT. to reconnoiter, inspect
چارک	čārak	N. unit of weight, approximately 8.96 kg (Raquette); the amount of arable land estimated to produce a *čārak* of grain; one quarter of something
چارلامچی	čarlamči	N. inspector
چاروزه	čarūza	N. small carpet the length of a bed
چاروق	čaruq	N. a light boot to be fixed around the ankle joint by a string
چاغ	čāğ	N. time, occasion
چاغ	čağ	Interj. (used when driving away a dog)
چاغلاماق	čağlamaq	VT. to make out, reckon
چاقا	čaqa	N. copper coin; wound
چالا	čala	Adj. incomplete, imperfect
چالما	čalma	N. clod
چالماق	čalmaq	VT. to play (an instrument)
چامغور	čamğur	N. turnip

چاناق		see چناق
چاودار صندوق	čāwadār ṣandūq	NP. a large box, bunker
چای	čāy	N. tea
چای چینه	čāy činä	NP. teacup
چای کۆن		see چوکۆن
چای ناک	čaynäk	N. teapot
چاینامان	čaynamaq	VT. to chew, masticate, champ
چیبین		see چیبین
چپ	čap	Adj. left (direction)
چپان	čapan	N. coat
چراغ	čirāğ	N. lamp
چراغ پایه	čirāğ pāya	NP. lamp stand
چیایلیق	čirāyliq	Adj. beautiful, nice
چرخ	čarḫ	N. wheel, spinningwheel
چرم	čarm	N. sole of a shoe
چرنده	čaranda	Adj. herbivorous; N. herbivore
چریک	čerik	N. soldier
چقا	čaqa	N. ward, district (in the countryside)
چقماق	čiqmaq	VI. to go out, go up, come forth
چقیپ قالماق	čiqip qalmaq	VI. to turn out to be
چکتکو	čikätkü	N. cricket
چکسه	čäksä	N. 1/16 of a چارک
چکمک	čäkmäk	VT. to smoke
چکمن	čäkmän	N. a kind of coarse cotton-stuff
چکه	čekä	N. temple (anat.)
چلک	čiläk	N. tin pail
چلیم	čilim	N. waterpipe for smoking
چمچلاق	čimčilaq	N. little or pinky finger
چنار	činār	N. the Indian plane tree
چناق	čanaq	N. the funnel-shaped feeder by which the grain is poured down into a mill
چنگاک	čäŋgäk	N. drumming with the fingertips and nails
چنکل	čäŋgäl	N. fork; handful
چوپ	čop	N. noodles
چوجاش	čojaš	N. a can for boiling water
چوچوک بویه	čüčük buya	N. liquorice plant
چوجه	čüjä	N. chicken (also جوجه)
چوچکورماک	čüčkürmäk	VI. to sneeze (see توچکورماک)
چورگولماک	čörgülmäk	VI. to go around, rotate (as a mill wheel)
چوغ	čoğ	N. embers
چوقا	čoqa	N. the crown of the head
چوقور	čuqur	Adj. deep (also چونکقور *čoŋqur)*
چوکان	čokan	N. a newly-married woman who has not yet borne a child
چوگون	čögün	N. kettle, can
چول	čöl	N. desert
چولپان	čolpan	PN. Venus; the morning star
چوماق	čumaq	N. club
چومبل	čümbäl	N. a small, thick veil that hands down over the face
چوملە	čümülä	N. ant
چوموچ	čümüč	N. ladle
ونبلچ		see چومبل
چونک	čoŋ	Adj. big, great, important
چونکاماق	čünkämäk	VT. to cover up with blankets
چونک انا	čoŋ ana	N. grandmother
چونک اتا	čoŋ ata	N. grandfather
چونکلوق	čoŋluq	N. largeness, greatness
چونکه	čūnke	Conj. (P) because
چهارشنبه	čahāršanba	PN. (P) Wednesday

چیان	čiyan	N. scorpion
چیبین	čibin	N. fly (insect)
چیت	čit	N. chintz; calico
چیچاک	čičäk	N. flower (< M. tseteg); smallpox
چیچاکلاماک	čičäklämäk	VI. to bud, bloom, flower
چیرلاماق	čirlamaq	VI./VT. to call, summon
چیزه	čizä	N. unit of distance, a Chinese foot (< Ch. *chǐzi* 尺子)
چیلابچه	čilabčä	N. disk-shaped basin for hand-washing
چیم	čim	N. sod, grass
چینار		see چنار
چینامامق	činamaq	VI. to neigh
چینک	čiŋ	Adj. strong, tight, firm; Adv. strongly, tightly, firmly
چنک سی	čiŋsäy	N. celery (< Ch. *qíncài* 芹菜)
چینه	činä	N. porcelain cup

ح ḥ

ح	ḥā	the eighth letter of the alphabet. It represents the number 8.
حاجت	ḥājat	N. (A) a need
حاجی	ḥājjī	N. (A) pilgrim; one who has been on the Ḥajj
حارماق	ḥarmaq	VI. to tire
حاشا	ḥāšā	Interj. (A) "God forbid!"
حاضر	ḥāžir	Adv. at present; Adj. present; Interj. "At once!"
حاکم	ḥākim	N. judge; governor
حالا	ḥālā	Adv. just now; at once
حامله	ḥāmila	Adj. pregnant
حانکی ایاق	ḥaŋgi ayaq	N. a wooden bowl
حایداماک	ḥäydämäk	VT. to drive away; to drive
حجره	ḥujra	N. chamber, cell (in a school, inn, or madrasa)
حرام	ḥarām	Adj. (A) unlawful, unclean
حرامزاده	ḥarāmzāda	N. knave, villain, rascal
حرف	ḥarf	N. letter of the alphabet
حرکت	ḥarikat	N. action, motion
حرمت	ḥurmat	N. respect
حرمخانه	ḥaramḫāna	N. harem
حساب	ḥisāb	N. account; computation
حصّه	ḥaṣṣa	N. (A) part, share
حضرت	ḥažrat	title, "the holy"; N. an exalted personage
حق	ḥaqq	N. (A) truth; God
حقیر	ḥaqīr	Adj. mean
حقیقت	ḥaqīqat	N. (A) truth
حکایت	ḥikāyat	N. story
حکم	ḥukm	N. judicial decision
حلال	ḥalāl	Adj. (A) lawful, permitted
حلقه	ḥalqa	N. loop, ring
حلوا	ḥalwā	N. a kind of sweet pudding, halva
حمام	ḥammām	N. (A) bathhouse
حمد	ḥamd	N. (A) praise and glory (to God)
حمک نان	ḥämäk nan	N. a big, thin loaf of bread
حمل	ḥamal	PN. the first month in the Turki solar year
حوا	Ḥawā	PN. Eve
حوت	ḥūt	N. the twelfth month in the Turki solar year
حوی	ḥuy	Interj. "Look here!" "Halloo!"
حویلی	ḥuyli	N. courtyard, house
حیال بولماق	ḥayal bolmaq	VP. to be late

حیران	ḥayrān	Adj. astonished, surprised
حیله	ḥiyla	N. artifice, trick
حیوان	ḥaywān	N. (A) animal

خ ḫ

خ	ḫā	The ninth letter in the alphabet. In chronograms it represents the number 600.
خاتمه	ḫātima	N. issue; a concluding paragraph in speech or writing
خاتون	ḫatun	N. wife; woman
خاسا	ḫasa	N. white calico
خاص	ḫāṣ	Adj. special; noble; pure, unmixed (A)
خاطر	ḫāṭir	N. memory; thought, mind
خات	ḫat	N. mole (Anat); tattoo
خالته	ḫaltä	N. bag, purse
خالص	ḫālis	Adj. pure, unmixed
خالق	ḫāliq	N. the Creator (God)
خالی	ḫālī	Adj. empty, vacant
خام	ḫam	Adj. raw, underripe; N. coarse cotton material

❖ خام خشت *ḫam ḥašt* N. sun-dried bricks

خان	ḫan	N. khan; title affixed to women's names (= "miss"); used in the same manner for men amongst the Afghan and Kashmir people
خانه	ḫāna	N. house, room (P)
خبر	ḫabar	N. news, information (A)

❖ خبردار *ḫabardār* Adj. informed

حتن	Ḫotän	PN. Khotan, a major city of the southern Tarim Basin
ختنه	ḫatna	N. circumcision
خجالت	ḫajālat	N. shame
خدا	ḫudā	PN. God; N. god (P)

❖ خدای تعالی *Ḫudā-ye taʿālà* PN. God (may He be exalted!)

خداوند	ḫudāwand	PN. Lord (God)
خذمت	ḫiźmat	N. service, employment

❖ خذمتکار *ḫiźmatkār* N. servant

خراب	ḫarāb	Adj. ruined, spoiled (A)
خراجت	ḫarājat	N. expended
خرمان	ḫirmān	N. the threshing-place; a heap of threshed grain in the field
خروس	ḫorus	N. rooster. Also خراز
خریدار	ḫarīdār	N. customer, purchaser
خزینه	ḫazīna	N. treasury
خسته	ḫasta	Adj. ill; N. an invalid
خشت	ḫišt	N. brick
خط	ḫaṭ	N. letter, writing
خطا	ḫaṭā	N. mistake, fault; Adj. incorrect
خطای	Ḫiṭāy	N., Adj. Chinese

❖ خطای شوخلهسی *Ḫiṭāy šoḫläsi* N. the Japanese lanternvine

❖ خطای گل *Ḫiṭāy gül* N. the China aster

خفتن	ḫuftan	N. sleeping time; naptime
خفه	ḫafa	Adj. angry
خل	ḫil	N. sort, kind
خلاص	ḫalāṣ	N. the finishing of a thing; Interj. "That's all."
خلایق	ḫalāyiq	N. people (Arabic pl. of خلیقه)
خلفه	ḫalfa	N. teacher of the Qur'ān in a religious school

خلق	ẖalq	N. people; a people; the people
خلوت	ẖalwat	N. solitude; a private place
خُما	Ḫuma	PN. a woman's name
خمار	ẖumār	N. desire, lust
خمدان	ẖumdān	N. a brick kiln; a potter's kiln
خمره	ẖomrä	N. earthen pot, pitcher
خمير	ẖämir	N. dough
❖ خمير ترش	*ẖämir turuš*	N. yeast, leavening
خواجه	ẖwāja	N. the master of a household; a Ṣūfī leader
خوان	ẖwān	N. a wooden tray on short legs (P)
خواهش	ẖwāhiš	N. wish, desire
خواهلاماق	ẖwāhlamaq	VT. to desire, to wish for (ACC)
خوب	ẖub	Interj. "Alright!" "Very well!"
خوجه	ẖoja	Common spelling of خواجه
خوخه تيكان	ẖoẖa tikän	N. a curled thistle
خود	ẖod	N. self; just, quite (P)
خوراز	ẖoraz	N. rooster. See خروس
خورجين	ẖorjin	N. saddlebag
خورسند	ẖursand	Adj. glad, happy
خوش	ẖoš	Adj. glad, happy, contested, thankful; Interj. "Goodbye!"
خوشا	ẖoša	Interj. "Happy!" "Blessed!"
خومرا	ẖomra	N. pitcher. Also خمره
خون	ẖun	N. blood; menses
خونگان	ẖoŋgan	N. cucumber (<Ch. *huángguā* 黄瓜)
خوی	ẖuy	N. habit, bad habit; obstinacy
خيال	ẖiyāl	N. thought, imagination; scheme
خيال قيلماق	ẖiyāl qilmaq	VI. to think, to fancy
خيانت	ẖiyānat	N. treacherousness; Adj. treacherous
خيخاراماق	ẖiẖaramaq	VI. to speak with a hoarse voice
خير	ẖayr	Interj. "Good!" "Well!" "Very well!"
خيرى احسان	ẖayrī iḥsān	N. a beneficial or good action
خيلى	ẖeli	Adv. rather, very
خينەگُل	ẖinägül	N. garden balsam

د d

د	dāl	The tenth letter of the alphabet. Its numerical value is 4.
دابا	daba	N. the fruit of the tamarisk
دابالاماق	dabalamaq	VT. to dye with the *daba*, the fruit of the tamarisk
داپ	dap	N. frame drum
داچن	dačän	N. a "cash"; a round copper coin with a square hole (<Ch. *dàqián* 大錢)
دادا	dada	N. papa, dad
دادكا	dadaka	N. daddy
دادو	dadu	N. horsebean (<Ch. *dàdòu* 大豆)
دار	dār	N. gallows
دارباز	dārbāz	N. tightrope walker
دارو	dārū	N. medicine; spice
داروخانه	dārūẖāna	N. pharmacy
داستان	dāstān	N. tale, anecdote
داشقال	dašqal	N. slag, dross

داغ	dağ	N. mole (Anat); scar of a burn
داف	daṗ	Common spelling of داپ
داک	dāk	N. post, mail (<Anglo-Indian)
داکه	dāka	N. muslin, gauze
داملّا	dāmullā	N. scholar
دانا	dana	Adj. learned, wise
دانشمند	dānišmand	Adj. wise; N. wise man (P)
دانه	danä	N. piece, item (as a measure word)
دوان	dawan	N. mountain pass
داود	Dāwud	PN. David
دایه	dāyä	N. an attendant to Chinse officials; term of respect for Chinese officials (< Ch. *dàyé* 大爺). See *dālawyä* دالویه
دبسه‌ماک	debsämäk	see دیپساماک
دخل	daḫl	N. interference, hindrance
دربند	darband	Adj. in bonds, chained; N. a defile (P)
درحال	darḥāl	Adv. suddenly, instantly (P)
درخت	daraḫt	N. tree
درد	dard	N. pain, suffering, grievance
دررو	därro	Adv. instantly
درس	dars	N. lecture, lesson
درکال	darkār	Adj. necessary, requisite (P)
دروازه	darwāza	N. door, gate
دروسکه	druskä	N. a small cushion to sit on (R)
دره	därä	N. valley
دریا	daryā	N. river; (less commonly) sea (P)
❖ دریای شور *daryā-ye šor* N. “the salt sea,” an ocean		
دزمال	dazmāl	N. a flat iron (for smoothig linen, etc.)
دسترخان	dastarḫān	N. a tablecloth (spread on the floor); the meal placed upon such a tablecloth
دسته	dästä	N. handle
دسلاب	daslāb	N. beginning
دشمن	dušmän	N. enemy
دشنام	dašnām	N. reproach, verbal abuse
دعا	duʿā	N. prayer (A)
دعا آی	duʿā ay	N. the seventh month in the Turki lunar year
دعوا	daʿwā	N. a lawsuit; quarrl
دعوت	daʿwat	N. a call, invitation; an attempt at conversion
دفتر	daftar	N. account book; notebook
دفترخانه	daftarḫāna	N. office
دفعه	dafʿa	N. time (of repetition); turn
دفن	dafn	N. burial, interment of the dead. Often دفنه *dafna*
دقّت	diqqat	N. careful attention
دقیقه	daqīqa	N. minute (A)
دالال	dālāl	N. middleman, broker
دلبر	dilbar	N. heart-captivator; close friend; PN. a woman’s name
دلو	dalw	PN. the eleventh month in the Turki solar year
دم	dam	N. breath, steam (P)
❖ دم الماق *dam almaq* VP to breathe, to rest		
دم	dum	Adj. upside-down
دماغ	damage	N. sinus; nose cavity
دملاماک	dümlämäk	VT. to cook (in steam)

دنیا	dunyā	N. world; wealth
دوا	dawā	N. remedy; medicine
دوات	düwät	N. inkstand
دوبورساق	dobursaq	N. bladder (Anat)
دوبه	döbä	N. mound, hillock
دوبه‌لاماک	döbälämäk	VT. to heap, to pile
دوپا	doppa	N. small, embroidered, four-sided cap
دوتار	dūtār	N. two-stringed lute (P)
دور	dur	*auxiliary verb* is, are
دوراماق	doramaq	VT. to imitate, to mock
دوزخ	dawzaḫ	PN. Hell
دوست	dost	N. friend
دوستلوق	dostluq	N. friendship
دوشمن	dušman	common spelling of دشمن, "enemy"
دوغ	doğ	N. a refreshing drink made of yogurt and water, or even better with ice and honey, as well
دوکان	dūkān	N. shop, store
دوکاندار	dūkāndār	N. shopkeeper
دولان	Dolan	PN. the country along the Yarkand River north-northeast of Yarkand; the ethnonym for the inhabitants of that region
دولت	dawlat	N. wealth; government; fortune
دولتمند	dawlatmand	Adj. wealthy
دوله	dölä	N. shoulderblade
دومباق	dumbaq	N. drum
دونک	doŋ	Adj. shallow; rising
دهقان	dehqān	N. farmer, peasant (P)
دپساماک	depsämäk	VT. to tread (upon), to trample
دیدار	dīdār	N. face, interview; Adj. visible
دیساکچی	desäkči	N. night watchman
دیماک	demäk	VT. to say
دین	dīn	N. religion (A)
دیندار	dīndār	Adj. religious (P)
دیوانه	dīwāna	N. beggar; mendicant; Ṣūfī
دیوه	dīwa	N. demon

ذ ź

ذ	źāl	The eleventh letter of the alphabet. Its numerical value is 700.
ذکر	źikr	N. remembrance (of God), telling of a story; recitation
ذوالحجه	źū 'l-ḥijja	PN. The 12th month of the Arabic lunar calendar, Dhu 'l-Hijjah.
ذوالقعد	źū 'l-qa'da	PN. The 11th month of the Arabic lunar calendar.
ذهن	źahn	N. mind, memory (A)

ر r

ر	re	The twelfth letter of the alphabet. In chronograms it has the value of 200.
راحت	rāḥat	N. rest, repose, comfort
راست	rāst	Adj. right, correct; certain (P)
راستلاماق	rāstlamaq	VT. to set right, to set in order; to prepare
راضی	rāżī	Adj. satisfied, content (A)

رافضی	rāfiżī	N. a heretic (a Sunni terms for Shiites) (Raquette)
راوی	rāwī	N. narrator
رب	rabb	N. lord, usually Lord (God) (A)
رباب	rabāb	N. musical instrument (MU *rawap*)
رباط	rabāṭ	N. house of rest, inn
رُبع	rubʿa	N. quarter (of a city) (A)
ربیع الاول	rabīʿu ʻl-awwal	PN. the 3rd months of the Islamic calendar
ربیع الثانی	rabīʿu ʻl-ṣānà	PN. the 4th month of the Islamic calendar
رجب	rajab	PN. the 7th months of the Islamic calendar
رحم	raḥm	N. pity, mercy (A)
رحم	raḥm	N. uterus
رحمت	raḥmat	N. mercy, compassion
رخت	raḫt	N. cloth, material (Raquette: "leather")
رخست	ruḫsat	N. permission
رد قیلماق	rad qilmaq	VT. to reject, refuse
رزق	rizq	N. the necessities of life; food
رسالت	risālat	N. the quality and functions of an apostle
رسل	rusul	N. prophets (Arabic pl. of رسول)
رسوا قیلماق	raswā qilmaq	VT. to disgrace, to dishonor
رسول	rasūl	N. prophet, especially The Prophet
رسم	rasm	N. practice, custom, habit
رضا	riżā	N. willingness, approval
رغبت	raǧbat	N. desire, wish for something
رفتار	raftār	N. mode of walking; conduct
❖ رفتار قیلماق *raftār qilmaq* VP.Int. to behave		
رقم	ruqm	N. figure, numeral
رمّال	rammāl	N. augur, fortuneteller
رمضان	ramażān	PN. the 9th month of the Islamic calendar
رنده	rändä	N. a joiner's plane
❖ رنده سالماق *rändä salmaq* VP.Tr. to plane		
رنک	raŋ	N. color; paint
❖ رنکارنک *raŋaraŋ* Adj. multicolored		
رو	ro	N. zinc
رواق	rawāq	N. portico
روان	rawān	Adj. fluent; swift; easily going
روایت	riwāyat	N. tradition; telling, story
روبرو	rū-be-rū	Adj./Adv. face-to-face
روح	rūḥ	N. spirit, soul
روحانی	rūḥānī	Adj. spiritual
روزنامه	rūznāma	N. almanac, calendar
روزه	roza	N. fast
❖ روزه توتماق *roza tutmaq* VP.Int. to fast		
روزه آی	roza ay	PN. the 9th month of the Turki Lunar year
روشن	rawšan/rošan	Adj. bright, clearly visible; evident
روم	Rūm	N. the old Byzantine region, generally indicating Istanbul and Anatolia or the Ottoman Empire
رومال	rawmāl/romāl	N. a towel for wiping the face
ریا	riā	N. hypocrisy
ریحان	rayḥān	N. sweet basil
ریده	redä	N. the globular elm
ریوند	rīwand	N. rhubarb
رئیس	reʾīs	N. the title of one of the members of the Muslim council (in Kashgar?),

		whose special duty is to control the weight and measure; chairman (also رایس)

ز z

ز	ze	The 13th letter of the alphabet. It has the numerical value of 7.
زادی	zādī	Adv. really; by no means
زاغرا	zağra	N. cornbread
زاک	zāk	N. ferrous sulfate, iron vitriol
زاکون	zakon	N. law (< R. закон)
زانکلا	zaŋla	N. a puzzler, a "catching with words"
زانکـلیق	zaŋliq	N. foolery, buffoonery
❖ زانکـلیق قیلماق *zaŋliq qilmaq* VP.Tr. to make a fool of		
زاود	zawud	N. factory (< R. завод)
زاهد	zāhid	N. an ascetic; a religious man
زبان	zabān	N. language (P)
زبور	zabūr	PN. the Psalms of David
زحمت	zaḥmat	N. pain, trouble
زخم	zaḫm	N. wound, bruise
زراعت	zirāʿat	N. agriculture
زردک	zärdäk	N. carrot
زردوال	zardiwāl	N. hangings for the lower parts of the walls in a room
زرگر	zargar	N. goldsmith (P)
زغیر	ziğir	N. flax
❖ زغیر اوروغی *ziğir uruğı* N. linseed		
زکات	zakāt	N. alms; the part of property set apart as God's due
زکام	zukām	N. head cold
زمان	zamān	N. time, age
زمچی	zamči	N. alum
زمستان	zimistān	N. winter
زمین	zemin	N. land, earth, soil
زنا	zinā	N. adultery, fornication
زنبیل	zanbil	N. a barrow with basket works between the bars
زنجبیل	zanjibil	N. ginger
زنجیر	zänjir	N. chain
زندان	zindān	N. dungeon
زنک	zäŋ	N. rust; a bell
زنکی	zangī	N. a black person
زور	zor	N. force, violence
زورلاماق	zorlamaq	VT. to force someone (with violence) to do something (ACC, DAT)
زورلوق	zorluq	N. force, violence
زی	zäy	N. damp
زیاده	ziyāda	Adj. more, extra; Adv. much, too much
زیان	ziyān	N. damage, loss
زیتون	zaytūn	N. olive
زیریکماک	zerikmäk	VI. to be bored (ABL)
زیلچه	zilčä	N. a rug

س s

س	sin	The 15th letter of the alphabet. It has a numerical value of 60.
سا	sā	N. a kit, a harrier
سابون	sābūn	N. soap
ساپ	sap	N. handle (of a tool)
ساپقسی گول	sapaqsi gül	N. hollyhock
ساتما	satma	N. bower

ساتماق	satmaq	VT. to sell
ساتیب الماق	satip almaq	VP.Tr. to buy
ساچ	sač	N. hair
ساچقان	sačqan	N. rat, mouse (also سچقان *sičqan*)
ساچماق	sačmaq	VT. to sow, to scatter
سار		see سا
ساراماق	saramaq	VI. to sing (of birds) (also سایراماق *sayramaq*)
سارانک	saraŋ	Adj. mad, insane
سارغرماق	sariğarmaq	VI. to yellow
ساریغ	sariğ	Adj. yellow (also ساریق *sariq*)
ساعت	sāʿat	N. hour; clock, watch (A)
ساعت‌ساز	sāʿat-sāz	N. watchmaker
ساغرا		see ساغره
ساغماق	sağmaq	VT. to milk
ساغینماق	sağinmaq	VT. to yearn for, to long for (ACC)
ساق	saq	Adj. healthy; unbroken
ساقایماق	saqaymaq	VI. to become well
ساقلاماق	saqlamaq	VT. to keep, preserve, protect
سالتانک	saltaŋ	Adj. unloaded
سالجی	salji	N. tick (Zoo)
سالقین	salqin	Adj. cool, refreshing
سالماق	salmaq	VT. to throw, put in (ACC, DAT)
سامساق	samsaq	N. garlic; PN. a man's name
سامسو	samsu	N. bread with meat in it (also سامسا *samsa*)
ساناماق	sanamaq	VT. to count
سانک	saŋ	N. barn, magazine (< Ch. *cáng* 倉?)
ساوق	sawuq	N. shadow, shade
سبب	sabab	N. cause, reason (A)
سبزه	säbzä	N. carrot
سبق	sabaq	N. lesson
سپاه	sipāh	N. soldier, cavalryman
سپورگی	süpürgi	N. broom; the broom-plant
سپورماک	süpürmäk	VT. to sweep
سچقان	sičqan	N. mouse, rat (also ساچقان *sačqan*)
سحر	saḥar	N. dawn; Adj. early
سده	sedä	N. the globular elm
سر	sär	N. the weight of 10 *mişqāl* = 35 grams; a silver coin equal to 16 *tangas* (Raquette)
سر	sir	N. painting, glazing
سرّ	sir	N. a secret
سرانجام	seränjām	N. a whole set of necessities or tools
سرانک		see سارانک
سرای	sarāy	N. inn; the parlour of a private house
سرای‌بان	sarāy-bān	N. innkeeper
سرت	särt/sät	Adj. ugly
سرتراش	särtäraš	N. barber
سرچی	sirči	N. painter
سرساب باقماق	sarsap baqmaq	VP.Int. to investigate
سرساب سالماق	sarsap salmaq	VP.Int. to investigate
سرطان	sareṭān	PN. the 4th month of the Turki solar year
سرکه	sirkä	N. vinegar
سرلاماق	sirlamaq	VT. to paint
سریغ	sariğ	Adj. yellow
سریغ قوچقاچ	sariğ qučqač	N. the red-headed bunting
سریغ گول	sariğ gül	N. a yellow rose
سریغ ایشاک	sariğ išäk	N. scorpion
سزا	sazā	N. a merited reward or punishment
سست	sust	Adj. weak, drowsy, lazy
سسیق	sasiq	Adj. rotten, corrupted
سسیماق	sasimaq	VI. to rot, decay, putrefy
سعی	saʿī	N. an effort, endeavor

سعید	saʿīd	PN. man's name
سغز	säğiz	N. a kind of fine clay used for plaster
سغزخان	säğizḫān	N. magpie
سفر	safar	N. journey, travel (A)
سفیل	safīl	N. city wall
سقال	saqal	N. beard
سقمونیا	saqmuniyā	N. scammony
سکز	säkkiz	Num. 8
سکسان	säksän	Num. 80
سکسان پوت	säksän-put	N. myriapod
سلام	salām	Interj. "Hi!"; N. safety, peace
سلامت	salāmat	N. safety, health; Adv. well, in peace
سلام قیلماق	salām qilmaq	VI. to salute, greet (DAT)
سلطان	sulṭān	N. sultan
سلطنت	salṭanat	N. reign
سلّه	sällä	N. turban
سمان	saman	N. straw, wheat straw
سماور	samāwar	N. samovar; "tea-room"
سمرماک	semirmäk	VI. to fatten
سمز	semiz	Adj. fat, stout
سن	sän	Pro. 2S informal "you"
سنا	sanā	N. senna leaves
سنبله	sunbula	PN. the 6th month of the Turki solar year
سندل	sändäl	N. anvil
سنکسار قیلماق	saŋsār qilmaq	VP.Tr. to kill by stoning
سنکل	siŋil	N. younger sister [Note irregular possessive: سینکلیسی but سنکلیم]
سنکیا	sankiyā	N. arsenic
سنی	sunnī	PN./Adj. Sunni
سو	su	N. watr
سوال	suāl	N. question
سوپیه	sopiyä	See سوفی
سوت	süt	N. milk
سوتلوک اوت	sütlük ot	N. milk thistle
سودا	sodā	N. trade, commerce
سوداگر	sodāgar	N. merchant, trader
سوراغ	sorağ	N. interrogation
سوراغچی	sorağči	N. interrogator; questioner in court
سوراق	soraq	See سوراغ
سوراماق	soramaq	VT. to ask, question; to rule
سورتماک	sürtmäk	VT. to smear, wipe
سورکماک	sürkmäk	VT. to rub (against)
سورگو	sürgü	N./Adj. aperient, drug used to relieve constipation
سورماک	sürmäk	VI. to be purged
سورنای	sürnay	N. clarinet
سورون	sörün	Adj. cool
سوز	söz	N. word
سوزاک	süzäk	N. gonorrhea (also سوزناک *süzänäk*)
سوزلاماک	sözlämäk	VI. to speak, talk
سوزماک	süzmäk	VT. to strain, filter
سوزمه	sozma	N. a big bowl
سوزوک	süzük	Adj. clear, pure
سوسن	sösän	N. lily
سوغا	soğa	N. water pail, bucket
سوغارماق	suğarmaq	VT. to water (an animal or plant)
سوغاق	soğaq	Adj. cold (also ساوق *sawuq*)
سوغورماق	soğurmaq	VT. to draw out (i.e. a sword from a scabbard)
سوفی	soṗi	N. Indian Oriole
سوقا	soqa	N. an implement for shelling rice
سوقاش	soqaš	N. fighting
سوقاشماق	soqašmaq	V.Recip. to fight (physically) (see سوقوشماق *soqušmaq*)
سوقماق	soqmaq	VT. to hit, strike, pound

سوقوشماق	soqušmaq	V.Recip. to fight (physically)
سوگت	sögät	N. willow
سوگت گُل	sögät gül	N. rosebay (Bot) (probably oleander)
سوگل	sögäl	N. wart
سولاما نان	sulama nan	N. a loaf of bread smeared with milk
سوم	som	N. ruble
سوندوک	sündük	N. the common wagtail (Zoo)
سونک	suŋ	N. inch (< Ch. *cùn* 寸)
سونک	soŋ	N. rectum, anus
سونکاک	söŋäk	N. bone
سونک پیاز	soŋ piyaz	N. leek
سویکانماک	süykänmäk	V.Refl. to rub oneself; to force oneself upon another (?)
سویماق	soymaq	VT. to skin, peel, pare
سویماک	söymäk	VT. to kiss
سویوق	suyuq	Adj. watery, liquid
سویوق آش	suyuq āš	N. soup containing strips of dough
سویونماک	söyünmäk	V.Refl. to be pleased, to be happy
سەشەنبە	sešanba	PN. Tuesday
سهی	sahī	Adj. straight, proper
سی	säy	N. vegetables, salad (< Ch. *cài* 菜)
سیاه	siyāh	N. ink; Adj. black
سیخ	siḫ	N. skewer, spit
سی‌خانه	säyḫāna	N. kitchen garden, cabbage patch; head of a waterpipe
سیدوک	sidük	N. urine (also سودوک *südük*)
سیرکا		see سرکا
سیریما صندوق	sirimä ṣandūq	N. a chest of drawers
سیز	siz	Pro. 2S formal "you"
سیزماق	sizmaq	VT. to draw, portray
سیل	säyl	N. torrent, flood
سیلاماق	silamaq	VT. to caress, stroke
سیلیق	siliq	Adj. smooth, even
سیم	sim	N. wire; telegraph
سیماب	sīmāb	N. mercury (P)
سیماک	siymäk	VI. to urinate
سیم‌خانه	sim-ḫāna	N. telegraph office
سین	sen	Pro. 2S familiar "you" (see سن)
سیناش	sinaš	N. trial
سیناق	sinaq	N. test, trial
سیناماق	sinamaq	VT. to try, test
سیندورماق	sindurmaq	V.Caus. to cause to break
سینماق	sinmaq	VI. to become broken
سیه	siyah	N. ink (see سیاه *siyāh*)
سیه	siyä	N. Chinese title *sīyė* 司業
سی‌یو	säy-yū	N. potato (<Ch. *càiyù* 菜芋)

ش š

ش	šin	The 16th letter of the alphabet. In chronograms, it has the value of 300.
شاب	šāb	N. a straight sword
شاخ	šāḫ	N. branch
شاخابچی	šāḫābči	N. a tributary river, brook
شاگرد	šāgird	N. student, pupil, disciple (P)
شال	šāl	N. the unshelled rice grain

شال	šāl	N. a wooden plank; the Chinese "neck-collar" (Raquette)
شال تارتماق	šāl tartmaq	V.Comp. to saw plank (Raquette)
شالتاق	šaltaq	N. stains, spots
شام	šām	N. evening
شامع	šāmʿ	N. candle (A)
شامعدان	šāmʿ-dān	N. candlestick (P)
شاه	šāh	N. shah, monarch
شاهد	šāhid	N. witness (A)
شايع	šāyʿ	Adj. divulged, commonly known (A)
شب	šab	N. night (P)
شب پرّک	šab-parrak	N. bat (P)
شبنم	šabnam	N. dew (P)
شبو	šubu	Dem. this
شراب	šarāb	N. wine (P)
شاراب‌خور	šarābḫor	N. drunkard (P)
شرمنده	šarmanda	Adj. who blushes with shame or diffidence
شريره	šarīra	N. a table with short legs
شريعت	šarīʿat	N. Shariah; law
شريف	šarīf	Adj. noble, sacred
شريک	šarīk	N. partner, companion
شديشاب	šadīšāb	N. sheet, blanket
ششماک	šäšmäk	CT. to tie up; to undo
شطرنج	šaṭranj	N. chess
شعبان	šaʿbān	PN. the 8th month of the Islamic calendar
شعر	šiʿr	N. poetry, verse (A)
شعله	šaʿla	N. brilliancy, light; reflex
شفا	šifā	N. health; restoring to health
شفاخانه	šifāḫāna	N. hospital
شفتالو	šaftalu	N. peach
شک	šäk	N. doubt
شکار	šikār	N. shooting, hunting
شکال	šikāl	N. nutshell
شکر	šukr	N. gratitude (to God)
شکر	šakar	N. sugar
شلم	šilim	N. paste
شمال	šamal	N. wind
شمال	šimāl	N. north
شمشير	šamšīr	N. sword
شنبه	šanba	N. Saturday
شنه	šinä	N. wedge
شو	šu	Dem. this
شوال	šawwāl	PN. the 10th month of the Islamic calendar
شوتی	šota	N. ladder (<Ch.?)
خوخله	šoḫla	N. tomato
شور	šor	Adj. bitter, salty; N. a white efflorescence on the ground
شوربا	šorba	N. soup, broth
شور دريا	šor daryā	N. ocean
شوره	šora	N. potassium nitrate
شوک	šuk	Interj. "Be quiet!"
شول	šul	Dem. this, that (here)
شوم	šūm	Adj. unlucky, unfortunate (P)
شونچه	šunčä	Adj./Adv. to this amount or extent
شونداغ	šundağ	Adj./Adv. like this, so, such, thus
شونداغچه	šundağčä	Adj./Adv. an amount or extent like this
شونقار	šunqar	N. a kind of falcon
شويلا	šoyla	N. rice water, a soft rice porridge (<Ch.?)
شوينه	šöynä	N. string; string of 500 red cash
شهادت	šahādat	N. testimony, evidence; martyrdom
شهر	šahar	N. town, city
شهرت	šuhrat	N. fame, report
شهوت	šahwat	N. lust

شیخ	šayḫ	N. shaykh; an elder, head of a religious community
شیر	šēr	N. lion (P)
شیرنه	širnä	N. syrup
شیرین	širin	Adj. sweet
شیشه	šišä	N. glass, bottle
شیطان	šayṭān	N. Satan
شیطان تیره	šayṭān terä	N. moleskin
شیعه	šīʿa	N. Shiism; a Shiite
شینه		See شیرنه

ṡ ص

ص	ṣat	The 17th letter of the alphabet. It has the numerical value of 90.
صابون	ṣabun	N. soap (also سابون)
صاحب	ṣāḥib	N. title for a European gentleman; (for Russians the people use the word تورا *törä*) (Raquette); literally "master"
صادق	ṣādiq	Adj. true, faithful
صاف	ṣāf	Adj. clear, pure, sheer
صالما	ṣalma	N. a small lizard
صبح	ṣubḥ	N. dawn, daybreak
صبر	ṣabr	N. patience, endurance
❖ صبر قیلماق *ṣabr qilmaq* VP.Int. to be patient		
صحرا	ṣaḥrā	N. countryside
صدف	ṣadaf	N. shell of mollusks; especially mother-of-pearl
صدقه	ṣadaqa	N. alms; a poor-rate, canonically due for God and the poor
صرّاف	ṣarrāf	N. a money-changer
صرف	ṣarf	N. spending
صغیر	ṣağīr	Adj. small, of small esteem (A)
صفر	ṣafar	PN. the 2nd month of the Islamic calendar
صفرا قیلماق	ṣafrā qilmaq	VP.Int. to vomit
صفر آی	ṣafar ay	PN. the 2nd month of the Turki lunar year (Raquette) [See above.]
صفر قوشنه‌سی	ṣafar qošnasi	PN. the 3rd month of the Turki lunar year. Literally, "the neighbor of *ṣafar.*"
صفه	sufa	N. a raised platformfor sitting
صلح	ṣulḥ	N. peace
❖ صلح قیلماق *ṣulḥ qilmaq* VP.Int. to make peace		
صندال	ṣandāl	N. a small wooden stand to put over a coalfire in the bed
صندل	ṣandal	N. sandalwood
صندوق	ṣandūq	N. chest, box, trunk
صورت	ṣūrat	N. picture, figure, form
صوفی	ṣūfī	PN. Sufi

ż ض

ض	żat	The 18th letter of the alphabet. Its numerical value is 800.
ضامن	żāmin	N. surety, guarantee
ضد	żidd	N. the contrary, the opposite
❖ ضد تورماق *żidd turmaq* VP.Int. to resist; to oppose		
ضرب	żarb	N. multiplication
ضرر	żarar	N. harm, injury
ضرور	żarūr	Adj. necessary, forced
ضعیف	żaʿīf	Adj. weak
ضمیر	żamīr	N. conscience

ضیافت	żiyāfat	N. entertainment, banquet

ط ṭ

ط	iṭqi /ṭoy	the 19th letter of the alphabet. The numerical value of this letter is 9.
طاباق	ṭabaq	N. dish, bowl
طاقچه	ṭāqčä	N. a niche
طالب	ṭālib	N. a student; Adj. desirous, seeking
طاناب	ṭānāb	N. a square measure used in measuring gardens in the time of Yaʿqūb Beg; a string used by carpenters and tailors
طاوس	ṭāwus	N. peacock
طاوشقان	ṭāwšqan	N. hare, rabbit
طایفه	ṭāyfa	N. nation; the nation of the Chinese; also a single china-man (Raquette)[3]
طبیب	ṭabīb	N. physician; medicine man
طبیعت	ṭabīʿat	N. nature; natural disposition
طحال	ṭiḥāl	see تال
طرف	ṭaraf	N. side, direction
طریق	ṭarīq	N. road, manner, means
طریقه	ṭarīqa	N. way, method (Raquette); Sufi path
طعام	ṭaʿām	N. food
طلا	ṭillä	N. a gold coin
طلاق	ṭalāq	N. divorce of a wife by her husband (A)
طلب	ṭalab	N. desiring, asking, request
طمع	ṭamʿa	N. covetousness, greed
طمعخور	ṭamʿa-ḫor	N. miser
طناب		see طاناب
طوطی		see توطی
طول	ṭūl	Adj. widowed
طهارت	ṭahārat	N. a canonical purification of the body

- ❖ طهارت الماق *ṭahārat almaq* VP.Int. to perform the ceremony of purification
- ❖ طهارتخانه *ṭahārat-ḫāna* N. closet (Raquette); a bathroom or lavatory

طیار	ṭayyār	Adj. ready; swift

ظ ẓ

ظ	iẓqi / ẓoy	The 20th letter of the alphabet. It has the numerical value of 900.
ظاهر	ẓāhir	Adj. apparent; external
ظلم	ẓulm	N. oppression, tyranny

- ❖ ظلم تارتماق *ẓulm tartmaq* VP.Int. to endure oppression
- ❖ ظلم قیلماق *ẓulm qilmaq* VP.Tr. to oppress

ظهور	ẓuhūr	N. appearance

ع ʿ

ع	ʿāyn	The 21st letter of the alphabet. It has the numerical value of 70.

[3] This entry is exceptionally interesting. *Ṭāyfa* is an old enough term for a group of people. Under what circumstances should it mean "the nation of the Chinese" or "a single Chinese person" in the 1910s?

عابد	ʿābid	N. a devotee, worshipper; Adj. pious
عاجز	ʿājiz	Adj. weak, powerless, humble
عادت	ʿādat	N. custom, usage, habit; menses
عادل	ʿādil	Adj. just, equitable
عاصی	ʿāṣī	N. rebel, sinner
عاقل	ʿāqil	Adj. wise, intelligent
عالم	ʿālim	Adj. learned; N. a scholar
عالم	ʿālam	N. the world, the universe
عالم باقی	ʿālam-i bāqī	N. the everlasting world
عالم فانی	ʿālam-i fānī	N. this transitory world
عالی	ʿālī	Adj. high, exalted, sublime
عبادت	ʿibādat	N. religious worship
عبادت‌خانه	ʿibādat-ẖāna	N. a house for worship, a church (Raquette)
عبرت	ʿibrat	N. admonition, warning
عجایب	ʿajāyib	Adj. wonderful, marvelous
عجایب‌خانه	ʿajāyib-ẖāna	N. museum (Raquette)
عدالت	ʿadālat	N. equity, justice
عداوت	ʿadāwat	N. enmity
عدل	ʿadl	N. justice
عذاب	ʿaźāb	N. pain, torture, torment
عذره	ʿuźra	N. excuse, apology (for A. عذر)
عرابه	ʿarāba	N. a cart on two very big wheels
عرابه‌کش	ʿarāba-kaš	N. driver
عرب	ʿarab	PN. an Arab[4]
عربستان	ʿarabistān	PN. Arabia
عربی	ʿarabī	N. the Arabic language; Adj. Arabian
عرض	ʿarż	N. petition, complaint
عرق	ʿaraq	N. spirits, alcohol
عزّت	ʿizzat	N. glory, greatness, high estimation
عزّت‌لیک	ʿizzatlik	Adj. honorable
عزرائیل	ʿAzrā'īl	PN. Azrael, the Angel of Death
عزیز	ʿazīz	Adj. great, precious
عسکر	ʿaskar	N. soldier[5]
عسل	ʿasal	N. honey
عشق الله	ʿišq allah	Interj. "Thank you!" (Lit.: love to God!)
عشق پچک	ʿašqu pičäk	N. a morning glory (Bot.)
عشور آی	ʿašūr ay	PN. the 1st month of the Turki lunar year
عصا	ʿaṣā	N. a staff
عطر	ʿiṭr	N. perfume (also عطّار *ʿaṭṭār*)
عطیه	ʿaṭiya	N. a gift (from a superior to an inferior)
عفو	ʿafū	N. pardon, forgiveness
عقرب	ʿaqrab	PN. the 8th month of the Turki solar year
عقل	ʿaql	N. intelligence
علاج	ʿilāj	N. remedy, means
علامت	ʿalāmat	N. sign, miracle
علت	ʿillat	N. disease
علف	ʿuluf	N. mash (also *hälāp*)
علم	ʿalam	N. flag, banner
علم	ʿilm	N. knowledge, science
علیه	ʿalayhi	upon, unto (A)
علیه السلام	ʿalayhi ʿs-salām	Interj. "Upon whom be peace!" (said of any of the prophets)
عمارت	ʿimārat	N. building, edifice
عمر	ʿumr	N. life, lifetime

❖ عمر کورماک *ʿumr körmäk* VP.Int. to live

[4] Raquette also defined عرب as "a negro." According to whose usage?

[5] Raquette has "an army." However, I have only encountered عسکر as a single soldier or in the plural as a number of soldiers.

عمل	ʿamal	N. action, work practice (Raquette); office, station
عنایت	ʿināyat	N. favor, grace; kindness
عنبر	ʿanbar	N. any fragrant thing; PN. a man's name
عهد	ʿahad	N. agreement, pact, treaty; epoch
عهدنامه	ʿahad-nāma	N. treaty document
عیب	ʿayb	N. fault, shame
عیبلاماک	ʿayblämäk	VT. to blame
عید	ʿīd / ʿayd (häyt)	N. a religious festival
عید آی	ʿīd ay	N. the 10th month of the Turki lunar calendar
عید قربان	ʿīd-i qurbān	PN. the festival of the sacrifices (Raquette); Eid al-Fitr
عید قربان آی	ʿīd-i qurbān ay	N. the 12th month of the Turki lunar calendar
عیدلیق	ʿīdliq	N. a present given for the sake of the festival
عیسی	ʿĪsà	PN. a man's name; Jesus
عیساهی	ʿīsāhī	N. Christian (see also نصارا)

غ ğ

غ	ğayn	The 22nd letter of the alphabet. It has the numerical value of 1,000.
غاجاماق	ğajamaq	VT. to gnaw
غار	ğar	N. a cave
غارقراماق	ğarqiramaq	VI. to give a hollow sound
غاز	ğaz	N. goose
غالب	ğālib	Adj. victorious
غالتک	ğaltäk	N. a small wheel, a roller
غانجورغه	ğanjurğa	N. a strap at the back of a saddle
غانکزا	ğaŋza	N. a pipe (<Ch. *guǎnzi* 管子)
غاوغه	ğawğa	N. a row, a disturbance
غایب	ğāyib	Adj. absent, invisible
غجک	ğijäk	N. spike fiddle
غجیرلاماق	ğičirlamaq	VI. to grit, to gnash
غذا	ğaźā	N. food, dish (P.)
غرغره قیلماق	ğarğara qilmaq	VT. to gargle
غریب	ğarīb	Adj. poor, needy
غریبلیق	ğarībliq	N. poverty
غریچ	ğarič	N. a long measure (= from the top of the little finger to the end of the thumb)
غزل	ğazal	N. an ode, an air
غسل	ğusl	N. a total ablution of the body
غضب	ğazab	N. wrath, anger
غضبناک	ğazabnāk	Adj. wrathful, angry
غلبر	ğalbir	N. a weight (= 71.68 kg) and superficial measure; a riddle (Raquette)
غلبه	ğälbä	N. botheration; noise
غلط	ğalaṭ	N. a mistake; Adj. strange, wonderful
غم	ğam	N. sorrow, grief
❖ غم یماک	*ğam yemäk*	VP.Int. to be oppressed with grief
غمکین	ğamkin	Adj. sad, woeful
غنی	ğanī	Adj. abundant
غو	ğu	(sentence-final particle)[6]
غوره	ğora	N. unripe fruit
غوغا		see غاوغه

[6] Raquette describes *–ğu* thus: "Adv. corresponding with the English why or the German ja (یلاسن غو Du weißt es ja.)"

غول	ğol	Adj. plenty, abundant
غولاچ	ğolač	N. fathom
غولدورلاماق	ğuldurlamaq	VI. to thunder
غونیجین	ğonijin	N. heifer
غیرت	ğayrat	N. zeal, jealousy; courage
غین آلو	ğayn ālū	N. prune

ف f ṗ

ف	fa	The 23rd letter of the alphabet. It has the numeral value of 80.
فات	ṗat	see پات
فاحشه	fāḥiša	N. harlot
فاخته	ṗaḫta	see پاخته
فارسی	fārsī	Adj. Persian; N. the Persian language
فاسق	fāsiq	Adj. ungodly; unrighteous
فال	fāl	N. an omen
❖ فال الماق	*fāl almaq*	VP. to read omens
فانوس	fānūs	N. a lantern, a lamp
فانوس گل	fānūs-gul	N. dandelion
فانی	fānī	Adj. perishable, transitory, passing (A.)
فایده	fāyda	N. benefit, profit, gain, percent
فتنه	fitna	N. sedition, intrigue
فدا	fidā	N. redemption, ransom, sacrifice
فراموش	farāmūš	N. forgetfulness
فرشته	farišta	N. angel
فرصت	furṣat	N. opportunity, time
فرصت تاپماق	furṣat tapmaq	VP. to get an opportunity
فرض	farż	N. a necessary religious duty
فرعون	farʿawn	N. pharaoh
فرق	farq	N. distinction, difference
فرقان	furqān	N. test; a name of the Qur'ān
فرقه	firqa	N. party, sect; section
فرمان	farmān	N. command, order (Raquette); decree
فرنکستان	farangistān	PN. Europe
فرنگی	farangī	Adj./N. European (except Russian)
فریاد	faryād	N. cry, lamentation
فصل	faṣl	N. a subdivision of a book, chapter; season
فقرا	fuqarā	N. subject (of a ruler)
فقط	faqaṭ	Adv. only, exclusively
فقیر	faqīr	N. beggar; Adj. poor, needy; Pro. "I, your humble servant"
فکر	fikir	N. thought, mind, reflection
فلاق فلوق	falaq-fuluq	Onomat. a rattling sound
فلاقلاماق	falaqlamaq	VI. to rattle; to scramble
فلان	fulān	Adj. a certain; N. so-and-so (A.)
فلفل	filfil	N. pepper
فلفل دراز	filfildarāz	N. longpepper (Raquette)
فلوس	fulūs	N. cassia
فور	fur	N. report, rumor
فولا	ṗola	see پالاو
فهم	fahm	N. understanding
فیل	fīl	N. elephant

ق q

ق	qaf	The 24th letter of the alphabet. It has the numerical value of 100.
قابرغه	qaburğa	N. rib
قاپ	qap	N. sack; shell

قاپاق	qapaq	see قپاق
قات	qat	N. layer, fold
قاتماق	qatmaq	VI. to harden
قاتماق	qatmaq	VT. to add, to mix; to join
قاتیق	qattiq	Adj. hard
قچا	qača	see قاچا
قاچماق	qačmaq	VI. to flee, to desert
قاچی	qači	N. scissors
قاچیر	qačir	N. mule
قادر	qādir	Adj. able, powerful; almighty
قار	qar	N. snow
قارا		see قرا
قاراقچی	qaraqči	N. robber, highwayman
قاراماق	qaramaq	VI. to look at (DAT)
قارانکغو	qaraŋğu	Adj. dark
قاراول	qarawul	N. observation post
قارغو	qarğu	N. blind person
قارغه	qarğa	N. crow
قارلاغاچ		see قارلوغاچ
قارلاماق	qarlamaq	see قاراماق
قارلوغاچ	qarluğač	N. a swallow (Zoo.)
قارلیق	qarliq	Adj. snowy; PN. name of a trick [game] (see Grammar, Lesson XLIV)
قاری	qārī	N. reciter of the Qur'ān, supposed to know it by heart
قازناق	qaznaq	N. storeroom
قاش	qaš	N. eyebrow
قاشانک	qašaŋ	Adj. obstinate
قاشقالداق	qašqaldaq	N. coot
قاشلاماق	qašlamaq	VT. to scratch (on account of itching)
قاشوق	qašuq	N. spoon
قاشیدا	qašida	Postp. near, with
قاشیغه	qašiğa	Postp. to, into the presence of
قاضی	qāżī	N. qadi (Islamic judge); title of the member of the Muhammedan council who administers the oath (Raquette)
قاعده	qāʿida	N. rule, custom
قاغوشون	qağušun	N. lead (Met.)
قاق	qaq	N. dried peaches
قاقاچ	qaqač	N. the crust of a wound (Raquette); scab
قاقشال	qaqšal	N. fuel of big tamarisk branches
قاقماق	qaqmaq	VT. to knock, to beat or shake the dust out of a garment or rug, etc.
قالاماق	qalamaq	VT. to make fire, to fire
قالب	qālib	N. a mold, last, form
قالماق	Qalmaq	PN. a Kalmyk
قالماق	qalmaq	VI. to stay, to remain
قالون	qalun	N. a kind of cittern
قالین	qalin	Adj. thick
قامچی	qamči	N. whip
قاموس	qāmūs	N. ocean; PN. name of a celebrated dictionary
قامه	qama	N. otter fur
قان	qan	N. blood
قانچه	qančä	Adj. how much?
قانداغ	qandağ	Adj. what kind?, how (quality)?
قانون	qānūn	N. law, rule
قاواماق	qawamaq	VI. to bark
قاوغون		see قوغون
قایر	qayär	Adv. where?, which place?
قایسی	qaysi	Adj. which?
قایماق	qaymaq	N. cream
قاینماق	qaynamaq	VI. to boil
قبت	qabat	N. layer, row
قبر	qabr	N. grave, tomb
قبرستان	qabristān	N. graveyard, cemetery

قبضیت	qabżiyat	N. constipation
قبله	qibla	N. the direction of Mecca
قبول	qabūl	N. acceptance, consent
قبیله	qabīla	N. tribe, family, house
قپاق	qapaq	N. lid, cover; eyelid
قپاق	qapaq	N. bottle-gourd
قتغ		see قتق
قتق	qetiq	N. yogurt
قتل	qatl	N. murder, slaughter
قتیم	qatīm	N. a time (with numerals: *bir qatīm* "once," etc.)
قچا	qača	N. vessel, bowl
قچان	qačan	Adj. When?
قچقایرماق	qičqirmaq	VI. to call, to shout; VT. to summon, to invite
قچی	qäči	N. mustard
قچیشقاق	qičišqaq	N. itching; scabies
قچیشماق	qičišmaq	V.Rec. to itch
قدر	qadar	N. quantity, degree
قدرت	qudrat	N. power, might
قدس	quds	N. holiness, sanctity
قدم	qädäm	N. step, pace
قادامالاماک	qädämlämäk	VT. to measure by steps
قدوس	qudūs	Adj. holy; the most holy
قدیم	qadīm	Adj. old, ancient; N. the olden time
قرا	qara	Adj. black
قرار	qarār	N. decision
قاراق توختاماق	qarār toḫtamaq	VP. to stipulate
قرا غاي	qara ğay	N. the Tianshan spruce
قرا قزان	qara qazan	N. an iron pan
قرا قوچقاچ	qara qučqač	N. the common starling
قرا قوش	qara quš	N. eagle
قرا قوموچاق	qara qumučaq	N. tadpole
قرا کورونوش مانکماق	qara körünüš maŋmaq	VP. to walk after someone or something with the biggest possible space between
قرا مُرچ	qara murč	N. black pepper
قران	qur'ān	PN. the Qur'ān
قرانغو	qaranğu	Adj. dark
قرا یغاچ	qara yağač	N. elm
قربان	qurbān	N. a sacrifice, an offering (Raquette); PN. a man's name
قرض	qarż	N. debt
قرضدار	qarżdār	N. debtor
قرعه	qurʿa	N. a lot (cast or drawn)

❖ قرعه سالماق *qurʿa salmaq* VP. to cast lots

قرغاول	qirğawul	N. pheasant
قرق	qirq	Num. 40
قرنفل	qaranfil (qälämpur)	N. clove
قری	qeri	Adj. old
قریماق	qerimaq	VI. to grow old
قرین	qerin	N. stomach, belly
قریندash	qerindāš	N. brother, sister (Raquette); relative
قزان	qazan	N. cookpot
قزانچی	qazanči	N. founder, moulder
قزل	qizil	Adj. red
قزل باش	qizil baš	N. a Persian (lit. "red-head") (Raquette)[7]
قزلچی	qizilči	N. beetroot
قزل گل	qizil gul	NP. a red rose
قسقاچ	qisqač	N. a pair of pincers (as used by a blacksmith)
قسقه	qisqa	Adj. short
قسم	qism	N. kind, sort (Raquette); section
قسّم	qassam	N. oath

❖ قسّم برماک *qassam bärmäk* VP. to administer an oath

❖ قسّم قیلماق *qassam qilmaq* VP. to take an oath

[7] Does this refer to the *qizilbash* sect?

قسمت	qismat	N. one's lot in life
قصّاب	qaṣṣāb	N. butcher
قصد قیلماق	qaṣd qilmaq	VP. to resolve to do something
قصص	qiṣaṣ	N. stories, tales, legends
قضا	qażā	N. an accident; death
❖ قضا اوقی *qażā oqi* N. the arrow of death		
❖ قضا قیلماق *qażā qilmaq* VP.Int. to die		
❖ قضا یتماک *qażā yätmäk* VP. "to die" (lit. "to arrive at the last accident)		
قضارا	qażārā	Adv. by chance
قط	qaṭ	N. the nib of a pen
❖ قط اورماق *qaṭ urmaq* VP. to nib (a pen)		
قطار	qaṭār	N. file, row, rank; time, turn
❖ قطار تیزماک *qaṭār tizmäk* VP.Tr. to arrange in rows		
❖ قطار اویناماق *qaṭār oynamaq* VP.Int. to play fox and geese		
قطارلیق	qaṭārliq	Adj. in file; etc.
قطب	quṭub	N. a pole; the Pole Star; the supreme chief of the Abdals (see ابدل)
❖ قطب یولدوزی *quṭub yulduzi* PN. the Pole Star		
قطره	qaṭra	N. a drop
❖ قطره قطره دریا *qaṭra qaṭra daryā* "many a little makes a mickle"		
قطمیر	Qaṭmīr	PN. name of the dog of the Seven Sleepers of Ephesus (used on the cover of letters as a protection formula)
قفس	qafas	N. a cage (A.)
قُل	qul	N. slave
قلّاب	qullāb	N. hinge
قلج	qilič	N. sword
قلعی	qal'à	N. tin
قلعیلاماق	qal'àlamaq	VT. to tin
قلق	qalaq	N. a kind of cushion in ring form used on the pan when steaming food to prevent the steam from escaping
قُللوق	qulluq	N. slavery; Interj. "your humble servant!"
قلم	qalam	N. pen (A.)
قلم‌تراش	qalamtarāš	N. pen-knife
قلم‌دان	qalamdān	N. pen case
قلندر	qalandar	N. beggar, ascetic
قلندرخانه	qalandar-ḫāna	N. poorhouse
قلوف	qulūf (qulap)	N. lock
قلوفلاماق	qulūflamaq	VT. to lock
قمار	qumār	N. gambling
قماربار	qumārbāz	N. gambler (Raquette); PN. members of an organized criminal and pseudo-revolutionary group in Xinjiang in the early Republic
قماماق	qumamaq	VI. to bend; to break
قمتو	qamtu	Adv. in company, together
قمتولاشماق	qamtulašmaq	V.Recip. to come together, to see each other
قمبیل	qambīl	N. Kamala
قموش	qumuš	N. reed
قمیز	qimiz	N. mare's milk [fermented]
قنات	qanat	N. wing; wheel spoke
قنّات	qannāt	N. a well-digger, a constructor of waterworks
قنتارماق	qantarmaq	VT. to fasten a horse in pulling his head up
قنجق	qanjiq	N. female dog
قند	qand	N. sugar
قنداغ	qandağ	see قانداغ

قنداق	qundaq	N. the butt of a gun
قندالاتچی	qandalatči	N. pastry chef
قندچای	qand čay	N. tea with sugar
قنطار	qanṭār	N. a gold-sack; a weight of about 120 pounds
قنی	qeni	Adv. where?
قوان	qawan	N. male wild boar
قوبزاق	qobzaq	N. bark, peel
قوبزاق دارچین	qobzaq-dārčin	N. cinnamon
قوبوز	qubuz	N. cheek, the buccinators, a mouthful; a kind of jaw harp
قوبوزاق	qobuzaq	N. bark, peel
قوبوق	qubuq	N. cangue; a board with a hole for the neck, used as a pillory (Raquette)
قوپال	qopal	Adj. clumsy; rude
قوپال ایش	qopal iš	N. a fiddling-work, a botch
قوپماق	qopmaq	VI. to rise; to begin
قوّت	quwwat	N. power, strength (A.)
قوتار	qutar	Adj. mangy, scabby
قوتاز	qutaz	N. yak
قوتان	qutan	N. sheepfold
قوتقازماق	qutqazmaq	VT. to save (also قوتقوزماق)
قوتولماق	qutulmaq	V.Pass. to be released, to be saved
قوتی	quti	N. box
قوچ		see کوچ
قوچاغلاماق	qučağlamaq	VT. to embrace
قوچاق	qučaq	N. bosom, arms
قوچق		see قورچاق
قوچقاچ	qučqač	N. sparrow; a small bird of any sort
قوچقار	qučqar	N. a ram
قوچەماق	qočamaq	VT. to stir, to beat
قودان	qodan	N. water hen
قودای	qoday	N. swan
قودوق	quduq	N. well
قور	qor	N. tape, broad ribbon; a tier, a course of masonry; touchwood
قورام تاش	quram taš	N. a big stone, a rock
قوراماق	quramaq	VT. to fry, to roast, to crisp; to condense, to dry up; to pinch
قورت	qurut	N. worm; caterpillar
قورت قونکغار	qurut-qoŋğar	N. collective term for wingless insects
قورتلاماق	qurutlamaq	VT. to clean from worms; VI. to become worm-eaten
قورچ	qurč	N. steel
قورچاق	qorčaq	N. doll
قوردان	qordān	N. a pocket for touchwood in the tinderbox
قورساق	qorsaq	N. stomach
قورشاماق	qoršamaq	VT. to ruminate; to siege (a fortress, etc.)
قورشاب الماق	qoršap almaq	VT. to take by siege
قورغان	qurğan	N. fort, fortress
قورقماق	qorqmaq	VI. to fear, to be afraid
قورماچ	qormač	N. roasted grain
قوروت	qurut	N. small lumps of dried milk curds
قوروق	quruq	Adj. dry; empty
قوروماق	qorumaq	VT. to roast, to fry
قوروماق	qurumaq	VI. to dry up
قورومه	qoruma	N. fried minced mat in sauce
قوزی	qozi	N. lamb
قوس	qaws	PN. the 9th month of the Turki solar calendar
قوش	quš	N. a carnivorous bird; an eagle; any large bird
قوشماق	qošmaq	VT. to add, to put together; to put the horse to the carriage

قوشنی	qošni	N. neighbor; a person allowed to live in some part of one's house
قوشون	qošun	N. an army
قوغلاماق	qoğlamaq	VT. to pursue
قوغون	qoğun	N. melon
قول	qol	N. hand
قولاق	qulaq	N. ear

- ❖ قولاق سالماق *qulaq salmaq* VP.Int. to listen, to attend, to "lend an ear"
- ❖ قولاقنینک مونجاق *qulaqnıŋ munjaqi* N. the tip of the ear

قولان	qulan	N. a wild ass; a foal
قولتوق	qoltuq	N. armpit
قوم	qum	N. sand
قوموچاق	qumučaq	N. frog
قونارچی	qonarči	N. lodger
قوناق	qonaq	N. maize
قونکغاز	qoŋğaz	N. beetle
قونماق	qonmaq	VI. to lodge; to stay for a night
قوی	qoy	N. sheep
قویاق	qoyaq	Adj. thick (of fluids)
قویاق اش	qoyaq aš	N. pilaf (see پالاو)
قویروق	quyruq	N. tail
قویروق یولدوز	quyruq yulduz	N. comet
قویوب برماک	qoyup bärmäk	VP.Tr. to let loose, to set free
قویماق	qoymaq	VT. to place, to put, to leave, to let go, to allow; to cast (metal)
قویون	qoyun	N. the breast of a robe (used as a receptacle or pocket), bosom
قیتیقلاماق	qitiqlamaq	VT. to tickle
قیچقیرماق	qičqirmaq	VI. to call, to cry out; to summon
قیچیماق	qičimaq	VI. to itch
قیرغیز	Qirğiz	PN. Kirghiz
قیز	qiz	N. maiden, daughter
قیز بلا	qiz bala	N. girl
قیزیق	qiziq	Adj. hot
قیزیماق	qizimaq	VI. to become hot; to become eager
قیستاماق	qistamaq	VT. to press, to importune
قیستورماق	qisturmaq	V.Caus. to infix, to stick into
قیسقارماق	qisqarmaq	VI. to become short
قیسقه	qisqa	Adj. short
قیسماق	qismaq	N. a wooden trap; a gin
قیسماق	qismaq	VT. to press
قیش	qiš	N. winter
قیغ	qiğ	N. dung, soil
قیغلیق	qiğliq	N. dung-yard
قیل	qil	N. horsehair (from the tail)
قیلا باشلاماق	qila bašlamaq	V.Comp. to begin doing
قیلغوچی	qilğuči	N. doer
قیل قورت	qil-qurut	N. thread-worm (*Oxyuris vermicularis*)
قیلماق	qilmaq	VT. to do
قیلیب تورماق	qilip turmaq	V.Comp. to be just in the act of doing, to do
قیما ایاق	qima ayaq	N. wooden dish
قیماچ	qimač	N. mincemeat
قیمت	qimmät	Adj. expensive, dear
قینماق	qiynamaq	VT. to torture

ک گ k g

ک (گ)	kaf / gaf	25th (and 26th) letter of the alphabet. The ک has the numerical value of 20.
کات صندوق	kāt ṣandūq	NP. a box seat
گاجا	gača	Adj. dumb (unable to speak)
کار	kār	N. work; effect (P)

كارتوشكا	kartuška	N. potato (<R.)
كار قيلماق	kār qilmaq	VP.Int. to have an effect
كاروان	kārwān	N. caravan
كاشغر	Kāšğar	PN. Kashgar
كاشقر	Kāšqar	see كاشغر
كاشكى	kāški	Interj. “Would to God!” (Raquette)
كاغذ	kāğaź	N. paper
كافر	kāfir	N. infidel, unbeliever
كاكا	kaka	N. testicle; scrotum
كاكچه نان	kakčä nan	N. a big, thin loaf of bread
كاككوك	kakkuk	N. cuckoo
گال	gal	N. throat
گالوانك	galwaŋ	N. dunce; Adj. stupid
كاليب	kalip	N. mould (often قالب)
كان	kān	N. mine
كاوا	kawa	N. pumpkin
كاواك	kawak	N. hole, pit
كايماك	käyimäk	VI. to be vexed
كب	gäp	N. talk, speech (often گف)
كباب	kabāb	N. roasted meat, kebab
كبز	kebäz	N. the cotton plant
كبوتر		see كپتر
كبيسه	kebisä	N. leap year
كپتر	käptär	N. pigeon
كپسيز	käpsiz	Adj. impudent, naughty
كپكير	käpkir	N. a skimmer-ladle (Raquette)
كپلاشماك	gäpläšmäk	V.Recip. to converse, to compromise
كپيش		see كفش
كپيله	kepilä	N. butterfly
كتاب	kitāb	N. book (A)
كتماك	kätmäk	VI. to go
كتمان	kätmän	N. a hoe-like farming implement
كج	käj	Adj. perverse; crooked
گچ	gäč	N. plaster
كچه		see كيچه
كچيك	kičik	Adj. small, little
كچيك تيل	kičik til	NP. uvula
كچيك كنه	kičik-kinä	Adj. tiny; N. a small quantity
كرا	kirā	N. hire, rent
كراكش	kirākeš	N. someone keeping horses and other livestock to hire out
كرامت	kirāmat	N. miracle (worked through the agency of a saint)
كرپى	kirpi	N. hedgehog
گرده		see گيرده
گردن	gärdän	N. neck (Anat.)
كركى	kärkä	N. adze
كركى چاپماق	kärkä čapmaq	VP.Trans. to cut with an adze
كرور	kurūr	Num. 500,000
كز	kuz	N. autumn
كز	gäz	N. an ell
گزاك	gezäk	N. sweets
كسل	kessäl	Adj. ill, sick; N. sickness, a sick person
كسماك	käsmäk	V.Trans. to cut, to cut short
كشى	kiši	N. person; somebody
كعبه	Kaʿba	PN. the Kaaba
كفش	käfš (kepis)	N. galoshe, a slipper
ككليك	käklik	N. the red-legged partridge
كُل	kül	N. ashes, cinder
گُل	gul	N. rose, flower
كلتك	kaltak	N. a thick stick
كلتورماك	kältürmäk	V.Caus. to bring
كلته	kaltä	Adj. short
گُلدار صندوق	guldār ṣandūq	NP. an ornamented trunk
گلستان	gulistān	N. a rose garden
گُل عنبر	gul-i ʿanbar	N. cornflower

گلکار	gilkār	N. mason
کلماک	kälmäk	VI. to come
کلّه	kalla	N. cow
کله	kala	N. head, skull, cranium
کم	käm	Adj./Adv. little (in amount); less
گمان قیلماق	gumān qilmaq	VP. to suppose; to suspect
کمبغل	kambağal	Adj. poor, destitute
کمر	kamar	N. a belt
کمرسه	kimersä	Pro. one, someone
کمه	kemä	N. boat, ship
کمیماک	kämimäk	VI. to lessen, to diminish
گناه	gunāh	N. sin
کنت	känt	N. village
کندر	kändir	N. hemp
کندیک	kindik	N. bellybutton; umbilicus
کنک	käŋ	Adj. wide, broad
کوب	köp	Adj. much
کوپ	küp	N. a large vessel for water
کوپروک	köprük	N. bridge
کوتارماک	kötärmäk	V.Trans. to lift, to raise
کوتک	kötäk	N. stub, any cross-cut block of wood
کوچ	küč	N. strength, power
کوچا		see کوچه
کوچت	küčät	N. seedling
کوچماک	köčmäk	VI. to move, to migrate (DAT)
کوچوک	küčük	N. puppy
کوچه	koča	N. street
کوده	küdä	N. chives
کور	kūr	Adj. blind
گور	gūr	N. grave
کوراشماک	köräšmäk	V.Recip. to see each other, to salute by embracing each other or by shaking hands
کورپه	körpä	N. mattress, cushion
کورساتماک	körsätmäk	V.Caus. to show (ACC, DAT)
کورستان	gūristān	N. cemetery
کورسی	kūrsī	N. chair
کورگوزماک	körgüzmäk	V.Caus. to cause to see (Raquette)
کورماک	körmäk	VT. to see
کوروکلوک	körüglük	Adj. slightly, well-made
گورونج	gurunč	N. rice
کوره	körä	Adv. openly, publicly; rather (ABL)
کوز	köz	N. eye
کوز	küz	N. autumn
کوزا	koza	N. pitcher (<Ch.?)
کوز چناق	köz čanāqi	NP. the orbit of the eye
کوز قپاق	köz qapaqi	NP. eyelid
گوشت	gošt	N. meat
کوک	kök	N. the sky; adj. blue-green
کوکارتماک	kökärtmäk	V.Caus. to make blue-green
کوکارماک	kökärmäk	VI. to become blue-green
کوکلاماک	köklämäk	VI. to send forth leaves
گوگورد	gügürd	N. sulpher; match
کوکیش	kökiš	Adj. blue-greenish
کول	köl	N. pond, lake
کولدورماک	küldürmäk	V.Caus. to make laugh
کولماک	külmäk	VI. to laugh
کوموش	kümüš	N. silver
کون	kün	N. day, the sun
کون	kön	N. leather
گوناگون	günāgün	Adj. various, of various sorts
کون اولتوروشی	kün öltürüši	NP. sunset
کون توغوشی	kün tuğuši	NP. sunrise
کونجیت	künjit	N. sesame

كۆنچى	könči	N. tanner, leatherworker
كۆندوز	kündüz	N. daytime
كۆنكل	köŋül	N. heart, bosom, mind
كۆنكلاك	köŋläk	N. shirt
كۆنكللىك	köŋüllik	Adv. heartily, with pleasure; Adj. pleasurable
كۆنكلى قرا	köŋli qara	Adj.P. dull-brained, stupid (Raquette); evil-minded
كۆنلوك	künlük	Adj. daily
كۆى اوشول	küy-oğul	N. son-in-law
كويزه	köyzä	N. a small lump of silver, stamped on top with a Chinese stamp; equal to ten Chinese taels
كويدورماك	köydürmäk	V.Caus. to burn
كۆيماك	köymäk	VI. to burn, to glow
كويه	küyä	N. moth
كه	ke	Relative Pronoun/Conjunction: who, that
كهنه	kohna	Adj. old, ancient (P)
كهنه سال	kohna sāl	Adj.P. worn with age
كيپك	kipäk	N. bran
كيچ	kеč	Adj./Adv. late, towards evening
كيچقورون	kečqurun	Adj. late in the day
كچيك	kičik	Adj. small (also كيچك)
كيچه	kečä	N. night
كيدورماك	kiydürmäk	V.Caus. to cause to put on (clothes)
كيرگوزماك	kirgüzmäk	V.Caus. to cause to enter, to let or bring in
كيرماك	kirmäk	VI. to enter
كيرده	girdä	N. a round, thick loaf of bread, usually with a hole in the middle
كيك	keyik	N. antelope
كيكاكلاماك	kikäklämäk	VI. to stammer
كيكرماك	kikärmäk	VI. to belch
كيكيز	kigiz	N. felt carpet
گيلاس	gilas	N. cherry
گيلام	giläm	N. a woven carpet
كيله	kilä	N. a big lizard
كيم	kiyim	N. garment, clothing
كيم	kim	Interr. who?; Rel. and Indef. Pron./Conj. which, that
كيماك	kiymäk	VT. to put on (clothes), to wear
كيمرسه	kimärsä	Indef. Pro. somebody, someone
كيمسان	kimsan	N. gold-tinted leather
كيم كيچاك	kiyim-kičäk	N. garment, and what belongs to it
كين	käyn	N. the rear, the back part
كين	keyin	Adv. afterwards, behind; Postp. after (ABL)
كينيچه	käyničä	Adv. backwards

ل l

ل	lam	The 27th letter. It has the numerical value of 30.
لاته	lata	N. rag
لاچين	lačin	N. the Barbary falcon, *Falco pelegrinoides*
لازيم / لازم	lazim	Adj. necessary
لاش	läš	N. pond scum
لاک	lāk	N. sealing wax
لانخاباىسى	laŋẖa bäysäy	N. cabbage (<Ch. ... 白菜)
لاى	lay	N. mud, clay
لايق	layiq	Adj. worthy
لب	lab	N. lip, an edge
لباس	libās	N. garment, clothes

لچاک	ličäk	N. a think vein thrown by women over the backs of their heads
لشکر	läškär	N. soldier
لفافه	liṗaṗä	N. envelope
لقمه	laqma	N. an underground passage
لک	läk	Num. 100,000
لکلک	lägläk	N. stork; paper kite
لنک‌پون	läŋpun	N. a jelly made from bean starch (<Ch. *liangfen* 凉粉)
لنگر	läŋgär	N. an inn, house of rest
لنکمن	läŋmän	N. boiled strips of dough (<Ch. *lamian* 拉麵)
لوبو	lobu	N. a long turnip (<Ch. *luobu* 羅蔔)
لوبیا	lobya	N. cowpea (<Ch. ?>
لوقما	loqma	N. morsel
لولولو قوتاز	lololo qotaz	N. slug (Zoo.)
لونگی	loŋ(g)i	N. trowel
لیگان	ligän	N. a copper platter
لیکن	lekin	Conj. but
لیلی قزاق	läyli-qazaq	N. hollyhock
لیلی گُل	läyli-gül	N. poppy

م m

م	mim	The 28th letter. It has the numerical value of 40.
مات	māt	N. checkmate (P.)
ماتال	mātāl	N. proverb, saying
ماتانک	mataŋ	N. sesame cake (<Ch. *mátáng* 麻糖)
ماراق	maraq	N. a place for secret observation of an enemy
ماراقچی	maraqči	N. a person placed so as to observe without being seen
مارال		see مرال
ماراماق	maramaq	VT. to watch from a concealed post of observation
ماروزه	maroza	N. a small carpet (<Ch.?)
مازار	māzār	N. shrine
ماش	maš	N. mungbean
مال	māl	N. ware, goods; livestock
مانطو	manṭo	N. a small meat dumpling cooked in steam
مانکدورماق	maŋdurmaq	V.Caus. to cause to walk
مانکقا	maŋqa	N. snot
مانکماق	maŋmaq	VI. to walk, to go
مانکیش	maŋiš	N. movement, pace
ماهوت	māhūt	N. broadcloth
مایاق	mayaq	N. sheep's and camel's droppings
مائل	mā'il	Adj. inclined (also مایل)
مایمون		see میمون
مبادا	mabāda	Conj. "just in case"; "in the event that"; a strong "if"
مبارک	mubārak	Adj. blessed, holy (A.)
مثال	maşāl	N. parable; example
مثقال	mişqāl	N. a weight equivalent to 3.5 grams; a silver coin (Raquette)
مجال	mujāl	N. a year-cycle consisting of 12 solar years (see موچل); Adj. that is made or allowed to circle around
محرم	Muḥarram	P.N. the first month of the Islamic calendar
محکم	maḥkam	Adj. firm, strong

محله	maḥalla	N. neighborhood; a ward or district of a town
محمد	Muḥammad	P.N. Muhammad
مدّه قورت	madda qurut	N. tapeworm
مدیرلاتماق		see میدیرلاتماک
مرال	maral	N. doe
مرالباشی	Maralbaši	P.N. a town in Eastern Turkistan, east of Kashgar
مرجان	marjān	N. coral
مُرچ	murč	N. pepper
مسافر	musāfir	N. foreigner, traveler
مست	mast	Adj. intoxicated (P.)
مسحه	mäsḥä	N. leather socks
مسکه	mäskä	N. butter
مسلمان	Musulmān	N. Muslim
مشرب	mašrab	N. a feast, party (usually with music and dance)
مُشکل	muškul	Adj. difficult; doubtful
مطلق	muṭlaq	Adv. absolutely
مظلوم	maẓlūm	N. woman (A.)
معالجه	muʿālija	N. managing; medical treatment
معبود	maʿbūd	N. divinity
معقول	maʿqūl	Adj. agreeing
معقول دیماک	maʿqūl demäk	VP. to agree, to allow
معقول‌لاشماق	maʿqūllašmaq	V.Recip. to come to an agreement together
معلوم	maʿlūm	Adj. known (A.)
مقبول	maqbūl	Adj. accepted, agreed to
مکیان	makiyan	N. hen
ملا	mullā	N. mullah
ملتیق	miltiq	N. gun, musket, rifle (also ملطیق)
ملخ	malaḫ	N. locust
ممکن	mumkin	Adj. possible (A.)
مملکت	mamlakat	N. territory, country (A.)
من	män	Pron. 1S
منا	mana	Interj. “Look here!”
مناسب۱	munāsib	Adj. suitable, modest
مندیک	mändek	Adj. “like me”
منینک	mäniŋ	Poss.Pron. my
مو	mu	(interrogative suffix)
مو	mu	for بو in oblique cases
موچل	mučal	N. a cycle of 12 years, each of which is named after an animal
موجوماق	mujumaq	V.Trans. to rub in the hands or between the fingers
موره	mörä	N. shoulder
موری	mori	N. chimney
موريد	mawrīd	N. a good occasion, chance
موز	muz	N. ice
موزای	mozay	N. calf
موزتاغ	muztağ	N. glacier
موزلوق	muzluq	Adj. icy
موسی	Mūsà	PN. Moses
موشت	must	N. a blow with the fist
موشوک	müšük	N. cat
موغول	Moğul	PN. Mongol
مولا	mölä	N. a pack-saddle
مولَا	mullā	N. mullah (usually ملا)
مولون	molun	N. wildcat
موم	mum	N. wax
موما	moma	N. grandmother; an old woman
مونچه	munčä	Adv. this much, to this degree
موندا	munda	Adv. here
موندا‌غ	mundağ	Adv. thus, like this
موندا‌غچه	mundağčä	Adv. an amount (or extent) like this
مونک لنزه	muŋlänzä	N. a door-curtain
مونکوز	muŋuz	N. horn
مهر	möhür	N. a seal; signet ring
مهربانلیق	mehrbānliq	Adj. kind, affectionate

مهمان	mehmān	N. guest
مهمانخانه	mehmānḫāna	N. guesthouse
می	may	N. wine, alcohol
❖ میخانه *mayḫāna* N. bar, winehouse		
میخ	miḫ	N. nail
میدیرلاماک	midirlämäk	VI. to move, to creep about
میزان	mīzān	PN. the seventh month of the Turki solar calendar
میس	mis	N. copper
میمون	maymūn	N. ape, monkey
مینک	miŋ	Num. thousand
مینکه	meŋä	N. brain
مینماک	minmäk	V.Trans. to ride
میوه	mewä	N. fruit

n ن

ن	nūn	The 29th letter of the alphabet. It has the numerical value of 50.
نابات	nābāt	N. sugar candy
ناجنس	nā-jins	Adj. of another genus; of a bad race
ناچار	nāčār	Adj. helpless, compelled; of poor quality
نار	nār	N. a single-humped camel
ناحق	nāḥaqq	Adj. untrue
نادان	nādān	Adj. ignorant
ناری	näri	Adv. away; Postp. beyond (ABL)
نازوک	nāzūk	Adj. tender, delicate
ناس	nas	N. snuff
ناسوال	naswal	N. snuff
ناشبات	nāšbāt	N. pear
ناشته	naštä	N. an early breakfast
ناغارا	naǧara	N. kettle-drum
ناک	nāk	a Persian suffix to nouns forming adjectives
ناموس	nāmūs	N. disgrace
نامه	nāma	N. letter, epistle, treatise
نان	nan	N. bread, loaf
نای	näy	N. fife
نجات	nijāt	N. salvation
نچند	näččänd	Int. how many?; Adj. several
نچوک	nečük	Int. how? In what manner?
نچه	näččä	Int. how much? How many?
نخود	noḫud	N. chickpea
نرسه	närsä	Indef.Pron. thing, something
نشتر	neštär	N. lancet, knife
نصرت	nuṣrat	N. help (esp. God's help in battle); victory
نظر	naẓar	N. look, glance, consideration
نعمت	niʿmat	N. health and happiness
نغمه	naǧma	N. music; musical instrument; organ
نماز	namāz	N. prayer
❖ نماز اوتاماک *namāz ötämäk* V.Comp. to pray		
نمرسه	nemärsä	Indef.Pron. thing, something
نمه	nemä	Int. what?; Indef.Pron. thing, something
نوبت	nöbät	N. turn, time
نوح	Nūḥ	PN. Noah
نوخته	noḫtä	N. halter, muzzle
نوختهکفس	noḫtä-kafs	N. sandal
نور	nor	N. tube, pipe
نهانک	nahāŋ	N. crocodile, sea-monster
نهایت	nihāyat	Adv. extremely, at most
نه	nä	Int. what?

نه قدَر	nä qaddar	Int. how much?
نهنک	nahaŋ	N. crocodile, sea-monster
نیت	niyat	N. intention, purpose
نیمشک	nimšak	N. one-eighth of a *čarāk*

و w

و	waw	The 30th letter of the alphabet. I thas the numerical value of 6.
و	wä	Conj. and
واجب	wājib	Adj. proper
وارث	wāriş	N. heir
واقع	wāqiʿ	N. an occurrence; Adj. happening
وانک	waŋ	N. thornapple
وای	way	Interj. Woe! Oh! Alas!
وای جان	way jān	Interj. Woe! Oh! Alas!
وتوالاق	watwalaq	N. quail
وجه	wajh	N. a plan, method, means; reason
وعده	waʿda	N. promise
وفات	wafāt	N. death
وقت	waqt	N. time
ویران	wayrān	Adj. ruined, devastated
قینکیلداماق	wiŋildamaq	VI. to hum

ھ h

ھ	he	The 31st letter of the alphabet. It has the numerical value of 5.
ھاردوق	harduq	N. fatigue
ھانکراماق	haŋramaq	VI. to bray
ھایداب ایتماک	häydäp etmäk	V.Comp. to be about to drive away
ھایداماک	häydämäk	V.Trans. to drive away
ھر	här	Indef.Pro. each, every
ھرگیز	härgiz	Adv. never, by no means (only with a negative verb)
ھره	herä	N. wasp
ھزارپا	hazarpā	N. myriapod
ھفته	hafta	N. week
ھم	ham	Adv. also; Conj. also, too
ھمان	hamān	Adv. exactly, just, that very
ھم جنس	hamjins	Adj. of the same stock or type
ھمسایه	hamsāya	N. neighbor
ھمشیبر	hämsibär[?]	N. common mallow
ھمشیره	hamšīra	N. sister
ھمه	hämmä	Indef. Pro. all; Adv. all
ھمیشه	hamīša	Adv. always
ھمیشه بهار	hamīša bahār	N. common mallow
ھندستان	Hindustān	PN. Hindustan
ھوا	hawā	N. air, weather; PN. Eve
ھوپوب	hopup	N. the hoopoe
ھورون	horun	Adj. lazy
ھوشیار	hošyār	Adj. sober-minded, careful
ھول	höl	Adj. wet, damp
ھیچ	heč	Adv. never; Indef.Pro. nothing
ھی ھی	häy-häy	Interj. Alas! What a pity!

ي y

ي	yā	32nd letter of the alphabet. It has a numerical value of 10.
یا	yā	Conj. or
یا	yā	Interj. Oh!
یاپراق	yapraq	N. a leaf (of a tree or plant)

یاپرماق	yapurmaq	N. a leaf (of a tree or plant)
یاپشماق	yapišmaq	V.Recip. to stick together, to become affixed
یاپلاق	yapalaq	Adj. flat
یاپماق	yapmaq	V.Trans. to close, to cover
یات	yat	Adj. unknown, strange
یاتماق	yatmaq	VI. to lie down
یاد	yād	N. memory, recollection
یادا	yada	N. rain-making
یار	yār	N. friend
یار (یا)	ya(r)	N. bow (weapon)
یار	yar	N. ravine, bank, cliff
یارا	yara	N. wound
یاراتماق	yaratmaq	V.Trans. to create
یاراشماق	yarašmaq	V.Recip. to become reconciled; to suit
یاراق	yaraq	N. weapon, arm
یاراماق	yaramaq	VI. to be agreeable, to approve of
یارغاق	yarğaq	N. leather (of sheep or goat's skin)
یارکند	Yarkand	PN. Yarkand
یارلیق	yarliq	N. decree
یارماق	yarmaq	VI. to split
یارماق	yarmaq	N. false coin
یارومق	yarumaq	VI. to lighten
یاروق	yaruq	N. light
یاریم	yarim	N. half
یاز	yaz	N. summer
یازماق	yazmaq	V.Trans. to write
یازی	yazi	N. the county (as opposed to the town)
یاساماق	yasamaq	V.Trans. to make, to construct, to build, to form up (troops)
یاش	yaš	Adj. young
یاش	yaš	N. a tear (from crying)
یاشار	yašar	Adj. aged
یاشاماق	yašamaq	VI. to grow older
یاشلیق	yašliq	N. youth, age; giddiness of youth
یاشورماق	yašurmaq	V.Caus.Trans. to hide, to conceal
یاشورون	yašurun	Adj. hidden, concealed
یاغ	yağ	N. oil, grease, fat
یاغاچ	yağač	N. wood
یاغلاماق	yağlamaq	V.Trans. to oil, to grease
یاغلیق	yağliq	N. napkin; scarf
یاغماق	yağmaq	VI. to rain, to snow
یاغی	yaği	N. enemy; adj. rebellious
یاغیلاماق	yağilamaq	V.Trans. to make war upon; to vanquish
یاقا	yaqa	n. collar (of a garment)
یاقماق	yaqmaq	V.Trans. to light, to set on fire
یاقماق	yaqmaq	VI. to be agreeable, to please (DAT)
یاقین	yaqin	Adj. near (DAT)
یال	yal	N. mane (of a horse)
یالاماق	yalamaq	V.Trans. to lick
یالانغاچ	yalanğač	Adj. naked, bare
یالبارماق	yalbarmaq	VI. to beseech, to entreat
یالپوز	yalpuz	N. "goosefoot"
یالغان	yalğan	N. lie; Adj. false
یالغوز	yalğuz	Adj. alone, only
یاماماق	yamamaq	V.Trans. to patch
یامان	yaman	Adj. bad
یامبو	yambu	N. a lump of silver somewhat in the shape of a shoe, and stamped on top with a Chinese stamp. It has the value of about 80 rubels. (Raquette). (<Ch. *yuánbǎo* 元寶)
یامغور	yamğur	N. rain
یان	yan	N. side, flank

يانباش	yanbaš	N. hip
يانتاق	yantaq	N. the camel thorn
يانكاق	yaŋaq	N. walnut
يانكزه	yaŋza	N. sort, kind (<Ch. *yàngzi* 樣子)
يانكغاق	yaŋğaq	N. walnut
يانكيو	yaŋyu	N. potato (<Ch. *yángyù* 洋芋)
يانماق	yanmaq	VI. to return, to turn back; to give up or change one's mind
يانيب كلماک	yanip kälmäk	V.Comp. to return, to come back
ياوا	yawa	Adj. wild, not tame
ياواتونكوز	yawatuŋuz	N. boar
ياواقوچقار	yawaqočqar	N. the Ovis Poli
ياواش	yawaš	Adj. tractable, quiet, good, gentle
يتماک	yätmäk	VI. to reach (DAT)
يتميش	yätmiš	Num. 70
يتته	yättä	Num. 7
يخشی	yaḫši	Adj. good
يخشی كورماک	yaḫši körmäk	V.Trans. to like, to love
ير	yär	N. place, ground; the earth
يراق	yiraq	Adj. distant (ABL)
يريم	yerim	N. half
يشيل	yešil	Adj. green
يغاچ	yağač	N. wood; in old Turki also, tree
يغلاماق	yiğlamaq	VI. to weep, to cry, to lament with tears
يغی	yiği	N. weeping
يكتک	yäktäk	N. a thin overcoat used in summertime
يكرماک	yigärmäk	V.Trans. to spin
يكرمه	yigirmä	Num. 20
يكشنبه	yakšanba	PN. Sunday
يكنه	yignä	N. needle; nail
يكولوک	yegülük	Adj. edible
يكيت	yigit	N. youth; bridegroom
يل	yäl	N. wind, gases (from the stomach or bowels); name of a disease
يل	yil	N. year
يلان	yilan	N. serpent, snake
يلپوغوچ	yälpuğuč	N. fan
يلدام	yildam	Adj. quickly
يلمان	yiliman	Adj. tepid, lukewarm
يماک	yemäk	V.Trans. to eat
يمان	yaman	Adj. bad, evil
يمان كورماک	yaman körmäk	V.Trans. to dislike
يمولاق	yumulaq	Adj. round
يميش	yemiš	N. fruits and sweets
ينكنچوک	yiŋnüčük	N. dragonfly
ينكوشلاماک	yeŋüšlämäk	V.Trans. to renew, to exchange an old thing for a new
ينكی	yeŋi	Adj. new
ينه	yänä	Adj. other; Adv. again
ينه بری	yänä bir(i)	Indef.Pro. other, another
يوالدوز	yuwalduz	N. a big needle
يوتال	yötäl	N. cough
يوتالماک	yötälmäk	VI. to cough
يوتغان	yotğan	N. counter-pane
يوتماق	yutmaq	V.Trans. to swallow
يوراک	yüräk	N. heart
يورت	yurt	N. country, land
يورغا	yurğa	N. an amble; Adj. ambling
يورگاماک	yörgämäk	V.Trans. to roll up, wind, wrap
يوركوماچ	yörgümäč	N. bindweed
يورماک	yürmäk	VI. to walk, to walk about (sometimes يوروماک *yürümäk*)
يوز	yüz	N. face, surface
يوز	yüz	Num. 100
يوزباشی	yüzbaši	N. chief of a hundred

بوزسابون	yüzsabun	N. soap for the toilet
بوغان	yoğan	Adj. large, big, stout
يوغلاشماق	yoğlašmaq	VI.Recip. to assemble, to gather
يوق	yoq	V. is not, there is not, "not-being"; Interj. no
يوقارى	yuqari	Postpos. above, over; Adv. up
يوقاتماق	yoqatmaq	V.Trans. to annihilate, to destroy; to lose
يوقسو	yoqsu	Interj. a respectful form of يوق
يوقلاماق	yuqlamaq	V.Trans. to look after, to look, to consult
يوقماق	yuqmaq	VI. to stain, to leave a mark, to infect
يوک	yük	N. load, burden
يوگان	yügän	N. bridle
يوکلاماک	yüklämäk	V.Trans. to load, to lade
يوگورماک	yügürmäk	VI. to run
يول	yol	N. road, way; a road measure = 360 fathoms
يولبارس	yolbars	N. tiger
يولداش	yoldaš	N. fellow traveller
يولدوز	yulduz	N. star, planet
يولغون	yulğun	N. tamarisk
يولوقماق	yoluqmaq	VI. to meet by the way (with بلان)
يولون	yulun	N. the spinal cord
يوماق	yumaq	V.Trans. to wash
يومشاق	yumšaq	Adj. soft
يوممق	yummaq	V.Trans. to close (one's eyes)
يونک	yuŋ	N. wool
يىپاک	yipäk	N. silk
يىشماک	yešmäk	V.Trans. to untie, to undo (a knot)
يىغماق	yiğmaq	V.Trans. to collect, to gather
يىلديز	yildiz	N. the root of a tree or a plant
يىليم	yilim	N. glue
يىليملاماک	yilimlämäk	V.Trans. to glue
يىم	yeyim	N. cattle feed
يىنيک	yinik	Adj. light (not heavy)